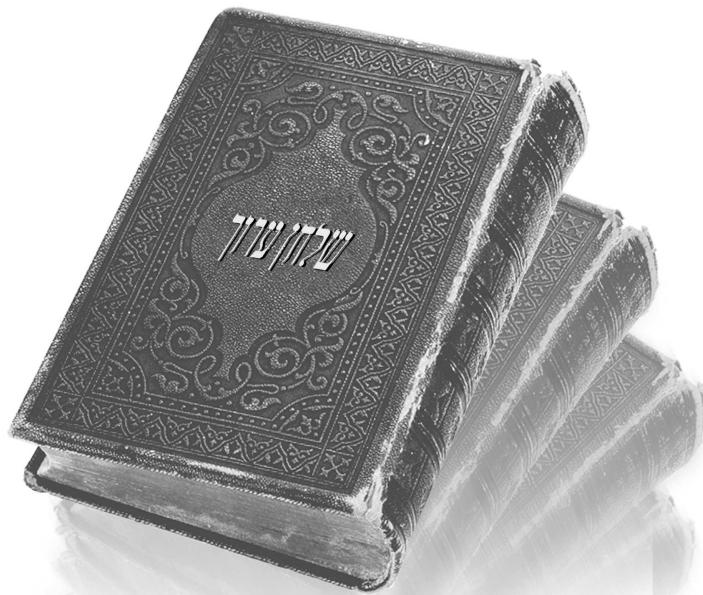

קביען הלכה

3

מראה מקומות

מס' 11

חודש כסלו תשפ"א

י"ד הלכות תערוכות

סימן צט

לתשומתיכם: במראי מקומות אלו הושקע عمل רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשי"

קניון הלכה

**ציונים לדברי הפט"ג
שנכללים בחומר הנלמד בחודש כסלו תשפ"א**

סימן זט

סעיף א

מ"ז ס"ק א, עד וקשה לי טובא
ש"ד ס"ק א עד כתוב המנתה יעקב, ס"ק ב

סעיף ב

ש"ד ס"ק ד

סעיף ד

מ"ז ס"ק ח

סעיף ה

מ"ז ס"ק ט

ש"ד סוף ס"ק ז כתוב הכהנ"ג עד הסוף, ס"ק טו

סעיף ג

מ"ז ס"ק יב עד ד"ה ומורי, ומד"ה וראוי עד ד"ה אם, ס"ק יג
ש"ד סוף ס"ק זי, יט, כא

סעיף ז

מ"ז ס"ק טו מד"ה ע"כ תירץ חט"ז עד הסוף

קנין הלכה

סימן צט

סעיף א

גמ' חולין דף צה. אמר ר'ח בר אבא אמר ריב"ל וכו' עד ע"ב מאן דאמר במאה סבר בשר בהדיبشر משערין והואיל' במאה.

מקור הדין של השו"ע הוא בר"ש פ"ה תרומות מ"ט וברא"ש פרק גיד הנשה ס"י ל שבתו ע"פ הירושלמי, דעכמת האיסור מctrפין עם היתר לבטל את האיסור, והינו דכוון שהעכמת עצמן אונן אסורות, لكن חשבי חן עצמן חלק מן היתר הנמצא בקדירה ומctrפין להיתר.

וחקו הראשונים דהא בגמ' חולין [דף צח]: אתה דמאן דאמור בכל איסורין שבתורה בששים, סבר דבשר ועכמתו [של הזרע של איל ניר] בהדי בשר ועכמתו [של איל הניר] משערין, וא"כ מבואר שעכמת האיסור מctrפות עם האיסור ואסורות, וכ"ש שאין מctrפות עם היתר. ונאמרו בו כמה תירוצים בראשונים:

א. הר"ש והרא"ש כתבו שהגמ' בחולין אינה אלא לסתינה בעלמא ואסמכתא בעלמא היא, וכן אין למדוד מוה להלכה שעכמת האיסור יctrפו לאיסור, וכן כתוב הרשב"א בתורת הבית [בית ד שער א].

ב. הרא"ה [בית ד שער א] והר"ן בפרק גיד הנשה [דף לה ברכי הורי"פ] כתבו דעתם הורוע שני, שהן אסורת מושום המוח שבחן ומשום רוכתן, וכן יוצאה מוחל מהן. [אמנם בעכמתו יבשות או שאר קליפות יבשות גם הר"ן מודה שמצטרפין עם היתר].

ונמצא דיש נ"מ להלכה בין הר"ש, הרא"ש והרשב"א לבין הרא"ה והר"ן בעכמתו כען עצמות הורוע, דליי הר"ש והרא"ש מctrופות חן להיתר, ולפי הרא"ה והר"ן מctrופות חן לאיסור.

להלפתה: השו"ע כתוב בסתמא כהר"ש והרא"ש, והש"ך [ס"ק א] החמיר כהר"ה והר"ן שהחמירו בעכמתו רכות, וכן נקט הגר"א [סומ"ק א]. וכותב הפט"ג [ש"ד ס"ק א] דיש להבחין בזה בין עצם רכה שנפללה ל"אינו מינו" דיש להחמיר, ובהיפך מרובה המיקל לא הפיך, לעצם רכה שנפללה ל"מינו" דהמיקל אף בהיפך קצת אין גוערין בו, ואפילו לצרפה בהדי היתר יש לצד. והחכמת ארם [כלל נב דין א] כתוב להחמיר כהש"ר, ולא היקל אפילו בהיפך מרובה.

[אמנם בר"ש וברא"ש מבואר שעכמתו רכות ממש כמו ראש כנפים וסהרים יש לאיסור (וכן הביא היד יהודה סומ"ק ב). עוד מבואר 9 מדרניות שה莫ח שבעכמתו נידון כבשר, והוא דין זה של המוח שבעכמתו בשו"ע בסעיף זה].

ביאורים והערות

1. תוספת עין

בטעם הא בעכמת האיסור אין איסור, כתוב הט"ז [ס"ק א] והוא משומש שאין בני אכילה וכן אין בכלל האיסור. והרבמ"ס [פ"ד מאכלות אסורת ה"יח] כתוב דהאוכל עצמות או קרניות או עור של נבללה וטריפה ה"ז אסור, אך אינו לוקה. כתובו הב"ח [שו"ת סי' קלין והצל"ח [חולין דף פט]: שאיסור זה הוא מדרבן. והאחייעזר [ח"ג סי' לג אות ה] וכן החזו"א [ביברות סי' טז ס"ק טז] כתובו שהרבמ"ס איירי בעכמתו רכות. [עיין בחזו"א (שם) שדים איסור זה לחצי שיעור, אך אח"כ כתוב שהאיסור הוא מדרבן וציין לשׂו"ע (סי' פז ס"ז) שהוא בו דין שבגמי (דף קיד). דהמבחן עצמות בחלב פטו, וכן האוכל את התבשיל הזה פטור].

ובטעם הא בעכמתו מctrופות להיות מצינו באחוונים ביאורים שונים:
 א) הט"ז [ס"ק א] כתוב שהטעם של האיסור מפסיק גם בעכמתו, והוסיף דיש בהן לחולחת לבבל האיסור. ועיין בפט"ג [מ"ז ס"ק א] שביאר כוונתו, שהחולחת שבעכמת מבלתי את האיסור הנבלע בעכמת. [והא דין החולחת הוזו אסור, כתוב הפט"ג בשם הפרי תואר והכו"פ דין זה טעם חשוב ולכן אינו אסור].
 וכותב הפט"ג דליי מהלך זה, אם יהיה בתוך הקדרה חרסים או קליפי ביצים אין הם מctrופין לבטל, שהרי אין בהן לחולחת. [והש"ך

קנין הלכה

צידוף המוח שבעצמות

עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק א] שכח רהמו שבעצמות מצטרף אף אם העצם סתום מכל צד, ומשערין כנגד כלו אף אם לא נחסר ממנו אלא קצת, וכן בכל חticaה שמשערין בכולה משום שלא ידעין כמה טעם נפק מינה.

בעניין מש"כ השו"ע שנוף הקדרה אינה מצטרפת לא עם האיסור ולא עם ההיתר, עיין פמ"ג [מ"ז ס"ק א] שהביא קושית הפסיקים למה אין מצטרפין את הקדרה עצמה לשישים, ואילו העצמות שבקדירה מצטרפות לשישים. [עצמות ההיתר לכ"ע, ולענין עצמות האיסור עיין לעיל שהבאנו דברי הראשונים בוה]. והביא שני תירוצים בו:

א. הפרישה [אות ב] כתוב די"ל דהקדירה שבעה מלבלים דכבר בלעה בבישולים קודמים, ויש לחוש שם לא נבלע בה כלל מהאיסור, ואת בקדירה חרשה שאין טעה זו קיימת לא פלוג רבנן.

ב. הפרי תואר תירץ שקדירה שנייה, שאינה מוקפת בתבשיל מכל צד, ומבהוץ היא מנולת, ולכן יש לחוש שם נחפטה בה פליטת האיסור בשווה, משא"כ העצמות שחן בתוך הקדרה. וכותב דלפ"ז אם יהיו בתוך הקדרה חרסי ארמה, יctrפו לשישים להתרה התבשיל.

שפט הרמ"א

הרמ"א מביא ריש מחייבים שעצמות האיסור אין מצטרפות לא לאיסור ולא להיתר, אך עצמות ההיתר מצטרפות להיתר, וכן מבואר בדרכיו משה, ומקורו בהנחות שערוי דורא [ס"י מ' אות ג] בשם הא"ז. ועיין בחחות דעתה [סעיף ב] שכח רשותה זו צריכה ביאור, דמ"ג, אם העצמות אסורות יctrפו נמי לאיסור, ואם אין אסורתו למה לא יctrפו להיתר, ועי"ש מש"כ לבאר בוה. והפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] כתוב דאפשר שהטעם הוא שלא יבואו לטעות ולהתרה גם כשבישל את העצמות עם האיסור תחילת קודם שנפלו לקדרה [רבוח אסרים להלן סעיף ב].

אמנם בספר ברי השולchan הביא מלשון הא"ז שסביר דרך בתורת חומרא אמרין דין העצמות מצטרפות להיתר, אך מן הדין הן מצטרפות. זול' הא"ז [פסק ע"ז סומ"י רעו] ע"ג דמשמע להיתר, ואם שום אדם יתר לא עבר על דברי הכם, אבל אין בכך להקלcoli Hai עכ"ל, וסביר שאין כאן איסור מן הדין.

דין הנעללה בעצמות שבלו איסור

עיין בט"ז [ס"ק א] ובש"ך [ס"ק ג] שהביאו את קושית הב"ה, דלפי פסק הרמ"א [ס"י צח ס"ה] שבלי חרם נעשה נבילה אף אם לא בלוע בו אוכל אחר, אך נימא שהעצם המחוורת בחthicת הבשר ורבוקה בו היעשה נבילה כشنפה לתבשיל מדין איסור רבוק. ותייחסו הת"ז והש"ך שדרינו של הרמ"א דהכל עצמו נעשה נבילה נאמר רק בכלי חרם, שא"א להגעילו ולהפליטו ממנו את הבלווע, משא"כ בעצמות שיש להם הנעללה כרמצינו בשו"ע [או"ח סי' תנא ס"ח] דכלי עצם יש להם הנעללה. ועיין בספר יד יהודה שלמד מדבריהם רוגם כשהעצם עדין להחה אפשר להגעיל ולהפליט ממנה איסור שבלווע בה, [ולא אמרין דכל ומן שהעצם להחה דינה כאוכל שא"א להגעיל ממנו את הבלווע בו].

————— ♦ —————
ביאורים והערות ♦ —————

(ס"ק א) כתוב דקליפי ביצים מבטلين האיסור.

(ב) אופן אחר הביא הפמ"ג שם, די"ל אכן אין בעצם שום להחלחת, אלא דמ"מ הטעם של האיסור מתפשט בתוכה, ואמנם הדבר צ"ע דנהי שהטעם מתפשט בתוכה, מ"מ העצם עצמה אינה מבטלת אותו, דהוא עצם יבש והוא כמונה בkopfsa, וא"כ יש לחוש שאח"כ יצא הטעם זהה ויאסור. וכותב הפמ"ג בשם הפרי תואר, דכוון שהטעם הנכנס הוא משחו בועלמא, אין בכחו אח"כ לצאת מהעצם ולאסור.

[וסובר הפרי תואר שאיסור משחו אינו יוצא גם מכלי, אלא רק מאוכל].
וראה להלן [סעיף ד] בדין צירוף הקדרה עצמה לשישים, דמאי שהוא מעצמות האיסור.

קנין הלכה

סעיף ב

מקור הדין הוא בר"ש פ"ה תרומות סוף מ"ט, וברא"ש פ' גיד הנשה ס"י ל, והטעם שמשערין גם בעצמות הוא משומש דחישין שמא קודם הבישול הייתה חתיכת הבשר נדולה יותר, ונתמעטה בבישול ונבלעה בעצמות, כן מפורש בר"ש וברא"ש שם, וכן הוא בטור. וכותב היב"ח שלפי טעם זה, אם יודע מה היה שיעור החתיכת קודם הבישול א"צ לשער בעצמות. עיין במ"ג [מ"ז סוט"ק א] דכל זה הוא להראשונים דס"ל שלא אמרין חתיכת נעשית נבללה, אך לדין רקי"ל חנ"ג ציריך לשער גם את העצמות אף כשיודע מה היה שיעור החתיכת קודם הבישול, שהרי מי הבישול נעשו נבלעו בעצמות ונמצא שהוכפל עתה שיעור הבישול, ומשערין בבשר עצמו וגם בעצמות שבלו את מי הבישול. [והוסיף הפמ"ג דאף שטעם האיסור היוצא מהבשר וטעם מי הבישול היוצא מהעצמות אינם שווים, מ"מ דנים הכל כבשר נבללה, ומ猝פין הבשר והמים להזכיר שישים בוגר שניהם].

סעיף ג

מקור הדין של השו"ע הוא ברשב"א [תשובה סי' תצד] המבויא בב"י, ואילו הרשב"א לשיטתו דס"ל דבשאר איסורין לא אמרין החתיכת עצמה נעשית נבללה, וכן גם כאשר נבלע איסור בחתיכת נשארת היא עצמה בהיותה, [ואילו היה אפשר לסתום ממנה את האיסור הרוחה היא עצמה מותרת], וכך מ猝פת היא לשער ששים לבטל את האיסור.² והרמ"א נחלק על השו"ע, דכיוון דסובר דamerin החתיכת עצמה נעשית נבללה, ממלא דינין לכל החתיכת כאילו היא אסורה, ואין היא מ猝פת להיתר. וכותב הפמ"ג דדרינו של הרמ"א הוא רק מדרובן, הוואיל ודין חנ"ג בשאר איסורין הוא מדרובן, אך מן התורה מ猝פת החתיכת עצמה לבטל את האיסור. ונפק"מ באופן שנשפך התבשיל וידוע שהוא בו ששים עם החתיכת עצמה, אך יש ספק אם היו בו ששים מלבד החתיכת, דהיינו ספיקא דרבנן ולוקלא.³

סעיף ד

גמ' דף צז: אמר רבי חנניא כשהן משערין וכו' עד ואיכה דamerin במא דבלעה קדריה, ועי"ש ריש"י ד"ה במאו במה שבכתם לענן פסק הלבלה.

גמ' דף צח. ההוא כויהא תרבעא דנפל בדיקולא וכו' עד אטו רהוירה בא בע דאיסורה לא בלע.

הנידון העיקרי וזה אם מ猝פים לששים את ההיתר שנבלע בדופן הקדריה. ונאמרו בזה כמה שיטות בראשונים:
א. ריש"י כתב דנקמין לחומרא בנידון וזה אין מ猝פני את ההיתר שנבלע בדופן הקדריה, ובכתב הטעם משומש שוגם מן האיסור נבלע עמו, וכמבואר בגמ' [דף צח]. ונקטו הרשב"א [תורת הבית בית ד' שעיר א דף ח] והר"ן [דף לד]: בדף הר"י[ח], דלפי ריש"י אם ידוע השיעור של האיסור שהיתר בשעת הנפללה ורואין שלא נהמעט, אפשר לשער במא דבלעה קדריה מן ההיתר, ולידע מזה שהוא ששים בהיתר בשעת הנפללה, שהרי באופן זה לא קיימת טענת ריש"י דכי

* * * * *
ביאורים והערות

2. והביא הרשב"א כדוגמא את הדין של כל, שמכואר בגמ' [דף צז]: דכתל בששים וכחל מן המניין, והיינו דאף שמשערין את הכתל כאילו כולו חלב, מ"מ משערין גם כאילו כולו בשר והוא מ猝ף לששים.

3. כתוב בספר בדי השולחן דמהו מוכחה שלא חששו הפוסקים להלכה לשיטת רבינו חיים כהן, הסוכר שבטעם בעיקר נתהפק ההיתר עצמו ונעשה איסור, ולוקין על צוית מן התעروبתי אם יש בתעروبתי כדי איסור בכדי אכילת פרס], שהרי לשיטתו ההיתר נתהפק לאיסור מן התורה, אלא סוברים כשאר הראשונים שאף את"ל דעת"כ אסור מה תורה, מ"מ רק האיסור אינו בטל, אך ההיתר אינו נהפק להיות איסור.

קנין הלכה

הכי שנתמעט ההיתר נתמעט גם האיסור.⁴

ב. הרמב"ם [פט"ז ה"ד] פסק כך לישנא דמשערין במאי דבלעה קדרה. וביאר הרשב"א שהרמב"ם סובר דרואין את ההיתר הבלוע בקדירה כאלו הוא בעין, ויש בכוחו להצטרכ גם עכשו לשאר ההיתר שבקדירה ולבטל את האיסור.

ג. הרשב"א נקט דלא מסתבר כלל להקל כהרמב"ם, ולצורך את ההיתר הבלוע בקדירה לשישים, אלא בתערובת מין במינו שאין בה חשש דאוריתא [כיוון שיש רוב, והנדין הוא אם יש שניים], אך לגבי תערובת מין בשאיינו מינו אין להקל כיוון שיש בו חשש דאוריתא. ויש לחוש שמה שנתמעט מן ההיתר אינו נמצא בתוך דפנוי הקדרה אלא כלה ע"י האור].

השו"ע פסק בשיטת הרשב"א, והפוסקים נחלקו לדיינא בשיטה זו [של הרשב"א והשוו"ע].⁵

א. מדברי הב"י, הט"ז והש"ך ממשמע שנקטו להקל במיון, אף באופן שאין אנו יודעים מה היה שיעור האיסור מתחילה ואין אנו יודעים בכמה נתמעט, דמ"מ לענין מב"מ דרבנן, מכיון ל猝ך את מה שנבלע בקדירה [לפי החשערה], ולא חישנון שמא בזמן הנפילה היה האיסור גדול יותר וגם הוא נתמעט בבישול.

ב. הפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] ורעד"א [גליין השו"ע] כתבו לדמברי הרשב"א בתורת הבית מבואר, דלא היקל אלא באופן שידוע מה היה שיעור האיסור בזמן הנפילה, וגם ידוע שבאותו זמן היה בהיתר שישים ננדו, אלא שנתמעט ההיתר הרבה, וכעת אין במאם שבתווך הקדרה שישים כנגד האיסור אלא אם מצרfin את מה שנבלע בקדירה, ורק בזה היקלו ל猝ך את הבלוע בקדירה, [והחמירו באינו מינו, דס"מ אין בעת שישים בתבשיל שבקדירה, ואין זה ברור ל猝ך את ההיתר הבלוע בקדירה שמא אין הבלוע בקדירה מסיע כיוון שאינו מוקף בכל הרותב, ועוד דקשה מאד לשער באופן יפה].

אך ככלא ידוע שיעור האיסור בזמן נפילתו לקדרה, ואפשר שלא היה בהיתר שישים ננדו, נקטו הפמ"ג ורעד"א דגמ הרשב"א לא היקל אף במיון במינו, ולשיטתם אין מקום להקל בכח"ג כלל.

לגביו גופ הקולא שבשו"ע להקל במיון ל猝ך את הבלוע בקדירה, עיין בט"ז ובש"ך שהביאו את דברי הרשל" שכתב שאין להקל בו חילול, כי א"א לשער כמה היתר בלוע בקדירה.

להלכה: כתוב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] דבמקום הפסד מרובה וצורך גדול נראה לסמיך על פסק השו"ע ולהקל במיון, אך שלא במקומות מרובה נכון לכתילה לחוש לדברי המהרש".ל. [ובאיינו מינו אין להקל אף במקומות הפסד מרובה וכשיטת הרשב"א שהובאה לעיל].⁶

* * * * *

4. והנה הרשב"א והר"ן נקטו דלפי רשיי ההיתר שנבלע בקדירה אינו מסיע לבטל עתה, אלא ע"י שמשערין מה שנבלע ידועין מתחילה בשעת הנפילה היו שישים בהיתר. והקשו הרשב"א והר"ן על שיטתה זו של רש"י, כיון דלאחר הבישול אין שישים בהיתר, א"כ אסור האיסור עכשו את ההיתר, ומאי מהו שבעשת נפילת האיסור היו שישים ננדו.

5. עיין פמ"ג שכתב שי"ל שגם הרמב"ם מסכים לשיטת הרשב"א, דאין לסמיך ול猝ך מה שנבלע בקדירה אלא לענין חששות דרבנן ולא לענין חששות דאוריתא, אך הרמב"ם לשיטתו דלא ס"ל דעתם עכיר אסור מההתורה [ורוק כשייש צוית בכדי אכילת פרס יש איסור תורה], ולכן גם במיון בשאיינו מינו אין חשש איסור תורה, ואפשר להקל ול猝ך מה שנבלע בקדירה. משא"כ הרשב"א שנקט דעתכ"ע אסור מן התורה, וכן נקט השו"ע [ס"י צח ס"ד], لكن לא היקלו במיון בשאיינו מינו.

6. **תוספת עין**
במקרה שאין ידוע לנו מה היה שיעור האיסור בזמן הנפילה, או שאין ידוע אם היה שישים ננדו בזמן הנפילה, אך עכשו יש לפניו שישים בהיתר כנגד חתיכת האיסור, נחלקו בזה הפוסקים:

קנין הלכה

סעיף ה

גמ' גיטין דף נד: נפלו נתפצעו וכו' עד המשנה.
חולין רף צח: חורוש הוא [דמותר לבשל את הזروع של איל ניר עם בשר האיל אף שהזروع אסור לישראל] ומהירוש לא גמرين.
ופירש"י ד"ה חידוש דלכתחילה הותר לבטל האיסור.

- הראשונים נחלקו בדיון ביטול איסור לכתחילה:
- תומ' [חובאו ברשב"א בתורת הבית ובר"ן חולין דף לה:] כתבו דהאיסור מדרבנן.
 - הראב"ד [בספר איסור משחו פ"ב, הובא בירושלמי ובר"ן הינ"ל] סובר דהאיסור מן התורה, וכן סובר הרא"ה [ברך הבית בית ד דף יט].⁷

להלפתה: הש"ך [סוק"ק ז] הביא בדברו"ת הרמ"ע מפאננו נקט דהוי מדרבנן, ומשמע הדסכים עמו, וכן נקט הפר"ח. וע"ע בחכמת אדם [כלל נב ס"ו] שכחוב לרlover הפוסקים האיסור הוא מדרבנן.

נפקא מינה בין תומ' להראב"ד

כתב רע"א [גליון השו"ע] לנפקא מינה בין תומ' להראב"ד הוא במקרה שביטול את האיסור בשוגג, דלפי תומ' שהאיסור הוא מדרבנן לא קנסו בשוגג, ולפי הראב"ד דס"ל שהאיסור הוא מן התורה, בראורייתא קנסו שוגג אטו מיד.⁸ אמן בש"ד [ס"ק ז] מבואר דאף לרב"ד לא קנסו בשוגג, שכחוב [שם] דבריעבר גם הראב"ד מודה לפסק השו"ע דבשוגג מותר.

הപמ"ג [ש"ד ס"ק ז] דין לומר נפק"ם נוספת בין תומ' ובין הראב"ד, במקרה שאנו מסופקים אם נפל איסור דאוריתא לתבשיל שאיןנו מינו ונחן בו טעם, או שלא נפל כלל, דלפי הראב"ד אסור להוסיף יותר ע"מ לבטל האיסור כיוון שהוא ספק דאוריתא, ולדעת תומ' אמרין בוה דספק דרבנן להקל. אך ההפמ"ג כתוב שלכו"ע יש לאסור בוה, דלא אמרין ספק דרבנן לקולא אלא במא שכבר אירע, אך אין להתייר לעשו מעשה אשר הוא ספק דרבנן.⁹

באיורים והערות

א) ההפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] כתוב להקל, דעתן שלפנינו יש עכשו שישים בהיתר כנגד האיסור, לא מחזקין ריעותא לחוש שמא בזמן הנפילה היה האיסור גדול יותר ונתקבעת, וכך נקט לדינא היד היהודית.

ב) החכמת אדם [כלל נב ס"ג] העתיק בארכיות את דברי הפר"ח [ס"י צ] שכחוב לאסור בוה.

7. כתב הרשב"א [תורת הבית בית ד ריש שער ג] דמקורו של הראב"ד שיש איסור תורה במבטל איסור, והוא מהגמ' [דף צח:] שאמרו בדורע בשילוח חידוש הוא שמכבלין איסור לכתחילה, ואת"ל ששאין בזה איסור תורה מאי היודש הוא. ובדעת תומ' כתב הרשב"א דס"ל אכן דבעולם אין איסור מהתורה לבטל איסוריין, מ"מ גנאי הוא לבטל, וכ"ש שאין מצוה לבטל, וכן מצוה לבשל הזروع עם האיל ולבטל האיסור. וברא"ה [בדק הבית] נקט דעתו זה הוא מסברא, דלא יתכן להתייר מהתורה לבטל חתיכת נבליה בשתי חתיכות היתר.

8. דיני הנקס בשוגג ובאיורים יבואו להלן בהמשך סעיף זה.

תוספת עיון

כתב היד היהודי שלענין בשר בחלב לכו"ע אין איסור תורה לערב חלב באופן שיש שישים בבשר נגד החלב, [וכן איפכא לערב בשאר בחלב], והטעם משום שלא אסורה תורה בשר בחלב אלא בדרך בישול, ובכפחתה מכדי נתינה טעם אינו דרך בישול, כמו בואר בגם' [דף קת.]. [ומ"מ מדרבנן אסרו לבטל חלב בבשר או איפכא, וכמו שהאריך בשוו"ת רע"א סי' רז].

קנין הלכה

ביטול איסור כשאינו מתחבון לבטול

עיין בת"ז [ס"ק ז] שציין לדברי השו"ע [ס"י פד ס"ג] שכותב [ומוקרו בספר ארחות חיים] שדבר שנפל בו נמלים מותר לחממו עד שיהא ניתך ויסנו. אף שבשעה שהחומר את הדבש נכנס בו טעם הנמלים ובטל, מ"מ אין בזה ממשום ביטול איסור לכתילה כיוון שאין כוונתו אלא לתunken הדבש. אמנם הוסיף הט"ז שבמי' קלו [ס"ק ד] כתוב דהיוינו דוקא כשהוא בא בעניין אחר. עיין עוד בש"ד [ס"י פד ס"ק מ] שהביא את דבריו התה"ד [ס"י קעא] שכותב דמותר לטחון חיטים מותולעים ואין בזה ממשום ביטול איסור לכתילה, "כיוון שספק הוא אם יתרעב בו שום איסור וגם אין מכוון לבטול".
עוד ציינו הפוסקים לדברי הר"ן [פ"ב ע"ז דף יב: בדפי הורי"ף ד"ה איבעיא] שכותב דמה שהתירוה התורה להגעל כל' מדין אף שהיו בני יומן ולא חששה לבטול האיסור [לדעת הראב"ד לאסור מהתירוה לבטול איסורי], והוא משומך דלא נאסר הביטול אלא למי שמתכוון לבטול כדי ליהנות מהאיסור, אבל במכוון להכשיר הכל' ואינו נהנה מהאיסור שרי. וכן כתוב גם הריב"ש [ס"י שמט] דמותר ליתן חלב בין סדרקי חבית כדי שלא יצא היין, דאף שטעם החלב נבעל בין מ"מ לא מיקרי מבטל איסור לכתילה כיוון שאין כוונתו לבטול ולהינות ממנו.¹⁰

בדיני הקנס על ביטול איסור לכתילה בשונן

השו"ע פסק דמי שביטול איסור בשונן לא קנסו בו ומותר באכילה. והפר"ח [ס"ק ח] כתוב שלפי הראב"ד הסוכר שאיסור הביטול

• ביאורים והערות •

10. תוספת עיון

לבטול חמץ קודם הפסח כדי לאוכלו בפסח

המרדי בוטוכה [מרדי השלם רמו תשלח] הביא את דברי הראבי"ה שהקשה, אמר שרי לערב סכך פסול בסכך כשר ולסכך בשניהם, והרי אין מבטליין איסור לכתילה. ותירץ ב' תירוצים:

א. כיוון שmbטלו קודם החג אין בזה איסור, דעתך אין שם איסור עליו.
ב. עוד תירוץ, דכיוון שאיסור הביטול הוא רק מדרבנן, לא גוזרו אלא במקום שננה ולא בעושה למצוה, דמצאות לאו ליהנות ניתנו, והביאו הב"ח [או"ח סוס"י תרכז]. ועל פי זה כתוב הט"ז [ס"י תרכז ס"ק ג וס"י תמזו ס"ק ח] דמותר לבטול חמץ קודם הפסח לח בלח ולאוכלו בפסח, אך יבש בחורן וניעורו. והפמ"ג כתוב דודוקא אם כבר נתערב שרי להוסיף, ולא לערכו לכתילה לשם כך.
המג"א [ס"י תמזו ס"ק מה] הביא את דברי הרשב"א [תשובה סי' תפה], שכותב שאין לבטול חמץ קודם הפסח ע"מ לאוכלו בפסח, וכותב המג"א דمعنى הדבר היה נראת דשרי לבטול את החמצן כיוון שעדיין הוא היותר, ולכן כתוב הרשב"א שהוא "cmbטל" איסור ולא הו"י "mbטל" ממש, אך לעניין מעשה כתוב המג"א שלא להקל נגד דעת הרשב"א.

ועיין במשנ"ב [ס"י תנג ס"ק כ] שכותב דרוב הפוסקים אוסרים לבטול חמץ קודם הפסח ע"מ לאוכלו בפסח, [והשעה"צ (ס"ק ל) ציין דכך כתבו הר"ן והמהר"ם מרוטנבורג בתשובה, וככ"כ בפרק"ח ובב"מ ועוד הרובה אחרונים], אך סיים דבר מקומ הדחק אפשר דיש לסמן על המקילין.

ועיין עוד במשנ"ב [ס"י חמץ ס"ק קכ] שהביא בשם האחרונים, דמותר לערב חמץ קודם הפסח ולבטלו בששים כדי להשתווו בכתה בפסח ולאוכלו אחר הפסח, והיינו באופן שמערכו לח בלח באופן שאינו חורן וניעור בפסח.

גרימת היתר לאיסור שלא ע"י ביטול ברוב

עיין בוריב"ש [ס"י תצה מובה בהגחה ועי"א על הט"ז ס"ק י] שאם הטבה פשוט ולא בדק את הויאה [ומן הדין ושאין עתה לסמן על ווב בהמות שאינן טרייפות], מ"מ יש בזה קנס דומיא דmbטול איסור לכתילה.
וע"ע בפמ"ג [מ"ז סי' פד ס"ק כד] שהביא מספר מנחת יעקב [כללו מושגות ט] שכותב דמה שכותב המרדי [פסחים סי' תקמה] דאדם בראשינו צריך לרופואה לא ישורף שרץ ע"מ לאוכלו, הוא משומך דהו כי mbטול איסור לכתילה, והפמ"ג הסכים לזה. אך הראה"ה [בדק הבית תורה הבית בית ד שער ה דף לב:] כתוב דמותר לפוגם איסור ולהופכו להיתר, ואין בזה ממשום ביטול איסור לכתילה.

קנין הלכה

הוא מן התורה, גם בשוגג קנסו אטו מזיד, ורק לפי תום' הסבירים שאיסור הביטול הוא מדרבנן י"ל שלא קנסו בשוגג. וכן כתוב רע"א [גליון השו"ע].

מה דעתם לזו להפר"ח ור"א שבראורייתא קנסו שוגג אטו מזיד, והוא לפי מה רפסקו הרמב"ם והש"ע [או"ח ס"א] בדין המבשל בשבת כר' יהודה שם בשוגג אסור, וגם הרמ"א לא חלק על השו"ע בזה. אמנם הנר"א [שם] האריך לhocica דקי"ל שלא קנסו שוגג אטו מזיד, ובמו שפפסקו תום' [חולין דף טו], ודעת הנר"א שגם בדררבנן לא קנסו שוגג אטו מזיד, ולפי שיטה זו גם את"ל בביטול איסור מהתורה ג"כ לא קנסו בשוגג.

וכבר הובא לעיל שהש"ד [ס"ק ז] והפמ"ג נקטו דלכ"ע לא קנסו בשוגג, וכן משמע ברשב"א (תורת הבית) שהביא את המחלוקת של תום' והראב"ד אם הביטול איסור מהתורה ולא הכריע, ואח"כ כתוב בפישוט רבשוגג מותר].

אופן שונים של שנגנ

- א. אם לא ידע שהמאכל אסור וערבו באופן שהוא בטל ה"ז שוגג.
- ב. מי שטעה וסביר שמותר לבטל איסוריין, כתוב הט"ז [ס"ק ט] דהיינו בכלל שוגג וכדמינו בכך' שבת [דף סז]: בעניין שנגנת שבת, שם לא ידע שמלאכה מסוימת אסורה ה"ז שוגג ומבייא חטא. וציין הט"ז גם לדברי תום' [ביברות דף גג. ד"ה סבר] שכתו בון, וכן הביא הפמ"ג [מ"ז ס"ק ט] בשם הפר"ח והכרתי ופלתי, וכן הביא המשנ"ב [ס"י שיח ס"ק ז] בשם הרמב"ן [מלחמות פרק בורה].
- ג. הפמ"ג [מ"ז ס"ק ט] כתוב נהג מי שידע שהמאכל אסור ושכח, הוא בכלל שוגג אף ששכחתו הווי קרובה לפשיעיה.
- ד. עיין במג"א [ס"י שיח ס"ק ג] דמי שעשה ע"פ הוראת חכם, והבהיר שהחכם טעה בההוראותיו הווי שוגג.
- ה. הפת"ש [ס"ק ה] הביא מתחשבה צמה צדק [ס"י מ] דמי שהייה מסופק בההוראה ושאל ללימודים ולא שאל לבני ההוראה המפורטים, לא מקרי שוגג, ולמד בן הצע"צ מדברי התה"ד.¹²

❖ ביאורים והערות ❖

11. הפמ"ג [ש"ד סוף יב] וכן היבת מאיר צינו לדברי המל"מ [פט"ז מאכ"א הכה] שהביא מהרמב"ם [פ"ה תרומות ה"ח] דמי שתורתם מן הטמא על הטהרו, וטעה בדיין ולא ידע שיש בזה איסור, הרי הוא מזיד. ועיין בפמ"ג שהאריך בזה וסימן, דלפי דברי תוס' בכמה מקומות יש טעם מיוחד באיסור זה של תרומה מן הטמא על הטהרו, ויל' דבזה גזרו טפי באומר מותר דהוי שוגג קרוב למזיד, אך בعلמא אומר מותר חשיב שוגג, וכן כתוב גם החווות דעת [ס"ק ז].

12. **חופה עין**
בנידון מי שעבד וביטל איסור והוא אסור לאכול מתעם קנס אך לאחרים שרי, דנו האחرونנים אם יש לאסור לאחרים [עכ"פ להראב"ד דאסור מהתורה לבטל איסוריין] מטעמים נוספים:

- א) אי עבד לא מהני, מכיוון דקי"ל לכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד اي עביד לא מהני, י"ל דה"ג לא יהול הביטול ברוב ותשאר התערובת באיסורה. וכדבריו הפר"ח [ס"י סדר] דאין זה שיקך כאן, דברך כחבו תוס' בחרמורה [דף ד]: שעוני זה שיקך רק בדבר שחל מכח מעשה האדם, דבזה אמרין דכיון שהמעשה אסור אין הוא מועיל, אבל בדבר שגם אם היה נעשה מלאיו בלי מעשה האדם היה חל, לא שיקך לומר اي עביד ל"מ, שלא גרע מעשה מלאיו. וה"ג לגבי ביטול ברוב גם אם ההיתר היה נופל מלאיו היה האיסור מתבטל ברוב, וכך לא שיקך לנו מהני.

(ב) הפמ"ג [ש"ד ס"ק יב] הביא את דברי התכואות שור שכתב בכל אופן שנעשה מעשה שיש בו איסור תורה, אסור לאכול את המאכל משומן שנאמר לא תאכל כל חועבה, כל שתיעתבי לך הרי הוא בכל תאכל, אך הפר"ח והפמ"ג הרבו להקשות ע"ז מה האזכור אוזן בכורו [והטיל בה מום] לא קנסו את בנו, וגם לאחרים שרי מבואר בש"ך [ס"י שיג ס"ק ב], ומכאן מוכחה שלאו כלל הוא דכל שעבד איסור תורה ה"ז אסור.

קנין הלכה

מכירת התערובת לזרים

כתב הרמ"א שככל קנסו את המבטל איסור בمزיד, כולל גם איסור שלא למכור את התערובת לזרים, ומקורו בספר איסור והיתר [כלל כד רין ז]. וכותב הש"ך [ס"ק יב] דנראה שהאיסור הוא רק למכור בזוקר כפי שמשלם ישראל על בשר כשר, אך רשאי למכור במחair שם הגויים משלמים על בשר.

והפרי חדש [ס"ק יד] חלק על הרמ"א והש"ך, וסביר דמותר גם למכור לישראל בדמי בשר כשר, שכן שאת עיקר הביטול עשו עברו עצמו די בזה שקנסנו אותו שלא יכול, וא"צ לקנסו גם שלא יותר ממון מהቢוטל, דברו רוחה זה לא היה טורה לבטול את האיסור. ולמר זאת הפר"ח מהגמ' [ב"מ דף צ]: גבי מי שהערבים לסוטה בהמתו ע"י נכרי כדי שתהא משובחת יותר להרישה, דקנסוهو שלא יחרוש בה אלא ימברנה לזרים, ועיי"ש בריש"ו שמותר למכורם בדמי שור משובח להרישה, אף שנמצא שהרiosa מהאיסור.

והגר"א בכיאו נקט כהרמ"א והש"ך, [ועי"ש שכותב ללימוד מהסוגיא (ב"מ דף צ): הכריהם, בהיפך מדברי הפר"ח]. וע"ע בחכמת אדם [כלל נב ס"ז] שהעתיק בפישיות כהרמ"א והש"ך.

בעין קנס למי שנחבטל בשביilo

כתב הרמב"ם [פט"ו מאכ"א ה"ה] וול"י "יראה לי שכיון שהוא קנס, אין אוסרין תערובות זו אלא על זה העובר שנחבטל האיסור, אבל לזרים הכל מותר" עכ"ל. והרש"א [תוורת הבית בית ד ש"ג דף לב.] כתוב דה"ה דאסרו למי שנחבטל עבورو כדי שלא יהנו לו מעשו הרעם.

וחקתה היב"י והוא אין אדם חוטא ולא לו, וא"כ לא היו צריכים חכמים לקנוס המבטל עבור אחרים שאין שכיה. וכותב היב"י דישני הכא דלא שמייע כ"כ לאינשי שיש איסור בדבר ולבן חששו, א"נ אם שרין למי שנחבטל בשביilo עלול לומר לנכרי לבטול עבورو. ועיין ב מג"א [ס"י שיח ס"א] שנפתח במשל בשבת בمزיד עבור אחרים, אם אסורים האחרים ליהנות מהתבשיל לעולם. וכותב דלפי דבריו היב"י הנ"ל מסתהבר שלביilo מבשל בשבת לא אסרו את האחרים לעולם, שחיי לעניין בישול לא שייכי שני התירוצים של היב"י שהוכאו לעיל, דהא איסור בישול ידווע לאינשי, וגם ידווע להם שאם נכרי בישול עבור ישראל אסור ליהנות, ולבן שייך בוה הטענה דין אדם חוטא ולא לו, וכן פסק המשנ"ב [שם ס"ק ה].

כתב היב"י שכותב דמלשון הטור ממשמע שלא קנסו למבטל אלא אם הוא שלו או שנחכווין לבטלו עבור עצמו, אבל אם אינו שלו ולא נתכוין לבטל עבור עצמו רק עבור אחרים, די לנו שנכנסו את הזרים וכבר לא אנחנו מעשו הרעם, אך הוא עצמו מותר לאכול.

בני ביתו של המבטל

כתב הריש"ש שהקנס אינו רק לזה שנחבטל את האיסור, אלא גם לבני ביתו, דאל"כ אנחנו מעשו לבני ביתו, וחובאו הדברים בט"ז [ס"ק י]. והפר"ח הביא מקור לאיסור זה מהגמ' [ב"מ דף צ], דאסור לעברין למכור לבנו קטן רק לבנו גROL. ובספר בדי השולחן הביא מקור נסוף לאיסור זה מהגמ' [עירובין דף מ], גבי צבי שהובא מחוין לתהום לריש גלותא דאסרווה באכילה גם לרבען דבי גלותא, ואף שדבר הבא מחוין לתהום עבור ישראל וזה אינו איסור לזרים, הכא שאנו דכל דעתינו לבי ריש גלותא עדעתא דכלחו רבנן אתי. ויש לציין עוד לדברי המג"א [ס"י רגע ס"ק יא] שכותב דאף להפסקים כר"מ בנידון קנס דמעשה שבת, מ"מ לבני ביתו פשיטה דאסור [המג"א אירי לעניין קנס בשהייה אסורה].

קנין הלכה

ביטול איסור עבור אחר שלא ניהא לה בביטול

א. כתוב הט"ז [ס"ק ה] בשם המהרש"ל רכל הא דאמרו את האכילה למי שננתבטל האיסור עבورو, היינו דוקא כאשר ידע כוה וניחא לה בביטול, Dao קנסתו אף שלא ציוו בו לבטול, אך אם לא ידע כוה ולא ניהא לה לא קנסתו, וכן הביא החכמת אדם [כלל נב ס"ז].

ב. הש"ך לא הביא דברי המהרש"ל, וכותב הפמ"ג דנראה מזה דלא ס"ל כוותה, וגם הפר"ח חלק כוה ואסר. ועיין בಗלון רע"א שהביא דכן ממשמע בריב"ש. [עיי"ש בס"י הצעה בעניין קצב אשר לא ברק אחר השחיטה את הריאות כראוי, וכותב הריב"ש שיש לדמותו ל לבטל איסור לכתילה ולקונסו, וכיון שעשה זאת ע"מ למכוור לכל מי שירצה לקנות, הרי כל הקונים אסורים דהו ננתבטל האיסור עבורה. לשם אייריו באופן שאין דעת הקונים נוחה ממעשו של הקצב].¹³

ביאור סוף דברי הרמ"א

הרמ"א הביא שיטת י"א [ספר איסור והיתר] הסוברים דכל הא דנקטין דນנתבטל איסור בשוגג אינו איסור, היינו דוקא כשהוסיף את ההיתר לתערובת קודם שנודע שנתערב בה האיסור, אך לאחר שנודע קנסו גם שוגג. וכותב הרמ"א דלפי דיעה זו ציריך החכם לחזור אם הוסיף היתר בתערובת זו או אחר שנודעה נפילה האיסור, וסימן הרמ"א דלא נהנו כן.

כתב הלבוש הטעם דלא נהנו בן הוא משומש שאנו נוקטים לדינא דגם לאחר שנודע שנתערב איסור, אם עירב בשוגג לא קנסו, וכןן א"צ החכם לחזור אם הוסיף איסור, דלשמא הוסיף מזיד לא חישין.

והש"ך הוסיף דגם בלבד כי א"צ לחזור כיון שלא מחוקין איסורא, ובסתמא תלין שמתחלת נפל האיסור לכל התערובת שבאה לפניו וננתבטל ברובו. [וא"צ לחוש שמא מתחלת נפל באופן שאין שיור ביטול, ונעשה נבילה, ואח"כ הוסיף היתר, ובאופן זה אין ההיתר מועיל אף בהוסיף בשוגג, אא"כ יש בו שישום גנד כל התערובת, דלא מחוקין איסורא].

גם הט"ז [ס"ק יא] כתוב דלא מחוקין איסורא לחוש שמא הוסיף. וכותב הפמ"ג [ש"ד ס"ק טז] דהכי קי"ל, [וזלא כהפר"ח שכותב דכיוון ששכיה להוסיף מים באמצעות הבישול لكن יש לשאול].

בדין חתיכה נעשית נבילה קודם שנודע האיסור

הש"ך [ס"ק טז] הביא את דברי האו"ה [כלל כד דין י] שכותב לחדר דין חנ"ג נאמר רק לאחר שנודעה התערובת, דਮעתה

* * * * *

ביאורים והערות

13. חוספת עין

עיין בשו"ת כתוב סופר [או"ח סי' נ] הדן באדם שהיתה לו מסעדה והיה מבשל בשבת ר"ל ע"מ למכוור את התבשילים, ונשאל הכת"ס אם מותר לקנות מ התבשילים אלו לאחר השבת וכותב דיש לדון בשאלת זו בשני נидונים:

א) י"ל דכשם שהמבשל בשבת מזיד אסור לו ליהנות מהתבשיל לעולם, כן בנידון זה יאסר לאחרים לאכול מהתבשיל לעולם, [אף אם לא יקנו את התבשיל אלא יקבלו בו מתחנה], שהרי המgo"א כתוב דהא דאן האחרים נאסרים לעולם, הוא משומד דאן אדם חוטא ולא לו, והכא לא שירק טעם זה, וא"כ יש לדמותו ל לבטל איסור לכתחילה דאסר למי שננתבטל בשבilo. אמן כותב הכת"ס, דכיוון שהקונה שבא לקנות למחורת השבת הוא אדם ייר"ש ולא ניח"ל בחילול השבת, [שהרי יכול היה לבשל גם למחורת השבת לצורך הסעודות שביהם זה], הרי זה תלוי בחלוקת המהרש"ל והט"ז עם הש"ך והפר"ח [והוריב"ש המובא בדברי רע"א], ולא הכויעץ הכת"ס בחלוקת זו.

ב) ובלאו חמי כותב הכת"ס דאסור לקנות מ התבשילים הללו, שהרי בזה נמצא דאותנו מעשי של העברין והוא מודוי מהאיסור. [זאיין זה שירק למחורת הרמ"א והש"ך עם הפר"ח והכו"פ אי שרי לקנות מהעברין ביוקר, דהtram עיקר כוונת המבטל היה לצורך עצמו, ולכן סובר הפר"ח והכו"פ כדי בזה שנקנות עליו שלא י飡 אלא ימכור, אבל באופן זה שכל עיקר מעשיהם היה ע"מ למכוור ולהרוויח, לכ"ע אסור לקנות ממנו דמכשילים אותו באיסור המכירה].

nidon זה נוגע לפירות שנטקפו בשבת ע"מ למוכרים, וכן לחלב שנחלב בשבת.

קנין הלכה

הוחלטה התירובת לאיסור, אך לא קודם שנודעה התירובת. ונפק"מ שאם הוסיף בשוגג יותר לתרובת קודם שנודע שנתעורר באהיסור, ויש בכך הכל שישים נגד האיסור אך אין שישים נגד התירובת הראשונה, דלפי האו"ה האיסור בטל. והביא הש"ך

שסבירא זו של האו"ה הובאה כד"מ ובתורת חמאת, אמנם כיון שהרמ"א לא הביא, כתוב הש"ך אפשר שגור בו.

ובanaganת רע"א כתוב דילכאותה פשוט הוא שהרמ"א חור בו, שהרי מעיקר חומרא של דבר מוכחה שדין חנ"ג נאמר גם קודם שנודע, שהרי אם נפלח החטיבה שרבוק בה איסור לתוכן העירובת, מהמרין להזכיר שישים נגד כל החטיבה ולא רק נגד האיסור, דהיינו שנחטיכת נעשה נבילה [אי משום שדבוקה באיסור ומחרת לבלווע, ואי משום דחייבין שם היה לגע אחד מחוץ לרוטב], ואם כן מבואר גם קודם שנודע האיסור אמרין חנ"ג.

וכתב רע"א [שוי"ת ס"ז] אכן הכרה גמור ללמידה מרדי דבוק שהרמ"א חור בו, ד"ל דכיוון שמתחלת בלעה החטיבה מהאיסור, لكن אף שהח"כ היא מעורבת בששים מ"מ החטיבה עצמה נשארת באיסורה, וכמבואר בתוש"ע [ס"ק] בשם הרשב"א, ומילא אם נודע האיסור כאשר התירובת עדין רותחת, נמצא שבשבוע ו שנודע האיסור חל דין חנ"ג על החטיבה, ומילא נסורת כל התירובת כיון שאין בה שישים נגד החטיבה.

להלפת: כתוב הפמ"ג שלענין בשר בחלב פשוט שהל דין חנ"ג אף שלא נודע, ולענין שאר איסוריין כתוב וזה "בהפסד מרובה אין כדי לחקל", ודיק מוה רע"א [שם בתשובה] שלא פסיקה ליה להפמ"ג להחמיר בזה, וכן כתוב רע"א אפשר שיש לדון ולהסביר מה"ג לצורך שבת, [והיינו באופן שכאשר נודע האיסור כבר היה הכל צוונ, א"ג שהוציאו את החטיבה שרבוק בה האיסור מן התירובת קודם שנודע האיסור].

גם החכמת אדרם [כלל מרד דין י] כתוב במקומו הפסד מרובה וסעודת מצוה שי לסמוך על המתוירים. ווע"ע בפתח"ש שהביא מספר מנתה יעקב שלענין לח בלח אפשר לסמוך על המתוירים, שהרי בלבד מותרים לח בלח במקומו הפסד מרובה, א"כ באופן שלא נודע האיסור יש לתקל אף שלא בהפסד מרובה].

סעיף ו'

גמ' ביצה [דף ד:] אמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל וכי עד הכא מקלא קלי איסורה.

בגמ' [הנ"ל] מבואר דאיסור דרבנן שנתעורר בהither [אך אין בהither כדי לבטלו], מותר להרבות על ההither עד שיתבטל האיסור, ולא חששו בזה לביטול איסור לכתולחה, וכתב הרשב"א [ביצה דף ד:] דעתם הקולא הוא, שהחששו חכמים שלא יפסד ההither שנתעורר בו האיסור. ונחלקו הראשונים בדין זה:

א. הרמב"ם [פט"ז מאכ"א הכ"ז] כתוב דמותר לבטל איסוריין דרבנן, וכן אם נפל חלב לקידורה שיש בהבשר עוף ונתן

בזה טעם, מותר להרבות עליו בשר עוף אחר עד שיבטל הטעם.

ולא חילק הרמב"ם בין סוגים שונים של איסור דרבנן, ואף באיסור בשר עוף בחלב [ישש לו עיקר בדאוריתא, בשר בהמה בחלב] התיירו¹⁴.

ביאורים והערות

14. ויש ללמד מהרמב"ם הזה שני חידושים נוספים [מלבד הא דמותר לבטל איסור דרבנן]:
 א) שלא אמרין בשבר עוף בחלב נעשה נבילה ומילא יצטרך שישים נגד כל הקידירה, ועיין בט"ז [ס"ק ד] שהביא דיש הראשונים החולקים על הרמב"ם בזזה.
 ב) עוד יש ללמד מהרמב"ם שע"י הוספה בשבר עוף לקידירה ניתר גם הבשר הראשון, והו כעין הגעללה לאוכלין, שהטעם של החלב מתפשט עכשו בשווה בכל הקידירה, ושוב אין טעם ואין איסור גם בחטיכות שכבר נאסרו.

קנין הלכה

ב. חום [פסחים דף ל. ד"ה לשחינהו] והרשב"א [תורת הבית ב"ד ש"ג דף לב]. סוברים דהוא איסור דרבנן שאין לו שורש בתורה הותר לבטל, וכגון עצי מוקצה, א"ג גבינות גויים ובישול גויים, אבל איסור שיש לו עיקר מהתורה כגון בשר עוף בחלב לא הותר.

עוד כתיב הרשב"א שלא הותר לבטל איסורין דרבנן אלא אם כבר נתערכו בהither, רכדי שלא יפסיד ההיתר התירו להרבבות ולבטל את האיסור, אך אם לא נתערכ אין היתר לעורם בידיהם ולבטל [פרט לתרומות וחלת חול' שהתיירו אף לבטל בידים].

ויעין בר"ז [פסחים דף יד: סוד"ה וכותב] שהביא בשם הרמב"ג, דאף באופן שהאיסור הוא רוב לעומת עומת ההיתר מותר להרבבות עליו, וכ"ב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ז].

ג. הרא"ש [פ"ק ביצה ס"ב] ווהגהות מרודיי [חולין סי' תשכג] כתבו דלפי מסקנת הגמ' בביצה אין להיתר לבטל איסוריין דרבנן אלא באופן שמקלי קל' איסורה, שמסיק את התנוור והעיצים נשרפם, אבל בעלמא אין להיתר, וכן פסק בתורות החדשן [ס"י נד].

פסק השו"ע להלכה

להלכה כתיב השו"ע בסתמא רמותר לבטל איסוריין דרבנן שנתערכו בהither, וכותב הפמ"ג [מ"ז ס"ק יב] רמשמעו שנקט כהרמב"ם דאף בשיש לו שורש מהתורה שי.

והש"ך [ס"ק יט] הקשה סתייה בדעת השו"ע, דבאו"ח [ס"י תרעז] כתיב לעניין מותר השמן שנשאר מנרות חנוכה [זהו אסור משום שהוקצת למצוחה] שנתערכ בשמן אחר ואין שישים ננדן, יש מי שיאמר שאין להוסיף עליו לבטל, ולא הביא ריעעה המתרת, וכותבداولי י"ל בדוחק דכיוון שהוקצת למצוחה ה"ז חמיר טפי. והמג"א [שם ס"ק יב] כתיב די"ל שלגבי נר חנוכה החמיר השו"ע טפי, משום דהוא דבר שיש לו מתיירין, כיון שמותר מדינה לשחותו לשנה הבאה ולהשליך בו נר חנוכה.¹⁵

פסק הרמ"א

הרמ"א פסק כהרא"ש וההגמ"ר והתה"ר שאין להיתר אלא הנحو דמקלי קל' איסורה. אמן הט"ז [ס"ק יב] הביא את המהרש"ל שכותב דהעיקר כהרשב"א, שכן כתבו רוב הראשונים. וכותב הפמ"ג דיש לצדדים להיתר בחפסר מרווח. גם בש"ת ר"ע א[ח"א סי' לח] כתיב להקל בחפסר מרווח ולטמוך על הרשב"א. אמן החכמת אדרם [כלל נב ס"ז] העתיק את פסק הרמ"א שאסר.

דברי הרמ"א בדין חורן ונירור

איתא במשנה [תרומות פ"ה מ"א] סאה תרומה שנפללה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפללה אחרית אסורה ור"ש מתיר. ועוד איתא בפ"ב ערלה, הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה, בצד סאה ערלה שנפללה למאתיים ואח"ב נפללה סאה ועוד של ערלה, זו היא שהערלה מעלה את הכלאים וכו'.

ביאורים והערות

15. הבאר היטב תמה על המג"א, אדם אכן הוי כדי דבר שיש לו מתיירין, בודאי לא שייך כלל להוסיף עליו ולבטלו בשישים, ומהשו"ע משמע לבטל בשישים. וצ"ל שלא נכון המג"א לומר דהו ממש דשליל"ם, אלא דחמיר טפי והוי קצת כדשליל"ם, ולכן החמיר בזה השו"ע בא"ח [ס"י תרעז]. ויעין בפתח"ש [כאן ס"ק ז] שציין לשוט"ת רע"א בהשומות [ס"י לח].

קנין הלכה

הראשונים נחלקו באיסור שנפל להותר אשר יש בו שיעור לבטול, ואח"כ נפל איסור נסוף אשר אם נצרכ' את שני האיסורים לא יהא בהיתר שיעור לבטול את האיסור, האם אמורים דקמא ביטיל, והאיסור הראשון כבר הותר בשעה שנפל השני ואין מעצרף לאוסרו, ואדרבא מעצרף הוא לשיעור ההיתר ע"מ לבטול את האיסור השני, או דאמירין והאיסור השני מעורר את האיסור הראשון והם מעצרפים לאוסרו:

א. דעת הראב"ד [חובא ברמב"ן ובר"ז ע"ז דף עג]. דבכל גווני אמרין קמא ביטיל, ואין האיסור הראשון חור

וניוער,¹⁶

ב. דעת הרמב"ן והר"ז [ע"ז דף עג] שם בצירוף שני האיסורים יש טעם איסור בקדירה, ה"ז חור וניוער, דע"י הטעם ה"ז כאילו ניכר האיסור, אף בתערובת מין במין שאין טעם האיסור מוגשת אמרין חור וניוער, כיון שם היה מתערב באינו מינו היה נתון בו טעם. [ולא נתרפרש ברמב"ן ובר"ז מה הדין בתערובת יבש שאין בה נתינה טעם אם אמרין כוח חור וניוער, כגון בתערובת מין בשאיו מינו יבש בשיעור הביטול הוא בשיים, א"ג בתערובת מין במינו באופן שנתרבה האיסור על ההיתר].

אך לגבי תערובת ערלה וכלאי הכרם אשר שיוער במאתיים, וגם כשנתרבה האיסור אין בו כדי ליתן טעם בהיתר, בכח"ג לא אמרין חור וניוער.

ג. הרא"ש [פ"ז חולין סל"ז] כתוב דבכל גווני אמרין דהאיסור חור וניוער, בין באינו מינו ובין במינו, בין בלח ובין יבש, וכן פסקו הטור, הרמ"א והמהרש"ל.

ד. הפר"ח [ס"ק כא, הובא בפמ"ג ש"ד ס"ק כא] והנרא"א [ס"ק טו] מוחלים בין ציור שאם יהא האיסור חור וניוער יהא בו איסור תורה, בין ציור שלא יהא בו אלא איסור דרבנן, דבאים תורה [כגון במין בשאיו מינו ויש בו שיעור נתון טעם, א"ג במין במינו והאיסור נתרבה על ההיתר] אמרין דחור וניוער, אך באיסור דרבנן [כגון מין במינו לח בלח], ואם נצרכ' שני האיסורים לא יהיה שישים בהיתר גדרם אך יהא רוב, שתערובת זו מותרת מן התורה ואסורה מדרבנן, בוהא לא אמרין דחור וניוער אלא אמרין דקמא ביטל והתערובת נשארה בהיתר.

הש"ד [ס"ק כא] נקט לעיקר דבתערובות לח בלח אמרין דחור וניוער, בין במינו ובין בשאיו מינו, כיון שאין שישים נמצוא שהאיסור נתון טעם בהיתר וחורי זה כאילו הוכר האיסור, [וגם במינו אמרין דבשנדו באינו מינו היה נתון טעם].

ולגבי תערובת יבש יבש, כתוב הש"ד אם נתרבו מין במינו אין חור וניוער אף אם היום הוא איסור. ולגבי תערובת מין בשאיו מינו כתוב הש"ד דיל' דחור וניוער, כיון דמה שהצרכו בה שישים הוא משום גירה שמא יבשל את התערובת ויתן האיסור טעם בהיתר, שכן דנים זאת נתון טעם.

להלפתה: כתוב הש"ד דכוין שהמהרש"ל והרמ"א הסכימו לומר דחור וניוער אף בתערובת יבש יבש, נקטין הכى לדינא, אך במקום הפסד מרובה היקל הש"ד בתערובת יבש יבש מין במינו.

דין חור וניוער

הראשונים הביאו ראייה לדין חור וניוער מהגמ' בנדרים [דף נז]: דגידולי היתר מעליין את האיסור, וכן בצל שעקרו בשבעית [ויש בו דין קדושת שביעית] וחור ונטו בשמנית, ורכו גידוליו על עיקרו הותר הכלzel, ומכאן הוכיחו שלא אמרין דקמא ביטיל

* * * * *

ב'יאורים והערות

16. ומה שמצוינו במסנה תרומות הנ"ל דהסאה השניה מצטרפת עם הראשונה, כתוב הראב"ד שהוא משום דתרומה שנייה, שגם כשןפלת לסאה צריך להרימה, וכ"ז שלא הרים ה"ז כאילו נגמר הביטול של הסאה הראשונה.

קנין הלכה

ويحسب הכל אסור, אלא שכשנתרבה ההיתר חל בזה דין ביטול על האיסור. ויש למלמד מזה שדין חור ונייעור הוא מן התורה, שהרי אף לכולם אמרין דחוור ונייעור, וגם מלשונו הרא"ש [פ"ז חולין סל"ז] משמע שדין זה הוא מן התורה. עיין בספר בדי השולחן שהביא רבתותם, בכמהות [דף פב]: יש לכארה סתייה בנידון זה, שבמקומות אחד כתבו דרכם מדרבנן אמרין דחוור ונייעור, ובמקומות אחר כתבו שהוא דין תורה. והכרתי ופלתי [ס"ק יב] נקט שדין חור ונייעור אינם אלא מדרבנן, ואפיו באופן שנתרבה האיסור על ההיתר ג"כ אינם אלא מדרבנן, דמן התורה כבר הותר האיסור, [ועי"ש שדיין בין מהסוגיא דבכורות דף כב]. והחו"א [ס"י כה ס"ק י"ח סוד"ה והתא דהוסיף] כתב דנראה דין חור ונייעור הוא מן התורה, בין לנתרבה האיסור ובין בנזון טעם [במיון בשאיינו מיינו]. עוד כתוב החו"א [שם] דנראה שבמקומות שנתרבה האיסור על ההיתר, נקטין דליך"ע חור ונייעור.

במקורה שאיסור שני נפל לתערובת קודם שנודעה שנתרב בראישון תעירב בה

הראשונים הביאו מדבריו היירושלמי [פ"ב ערלה] דכל ומין שלא נודעה התערובת לא חל דין ביטול ברוב על החתיכת הראשונה שנפללה לתוכה, ורק משעה שנודעה התערובת חל הביטול.¹⁷ ועיין בש"ד [סימן קט ס"ק יב] שכח דין זה והוא מן התורה, והב"ח [שם] וכן חנוך שדין זה אינם אלא מדרבנן, אך מדאוריתא יש ביטול ברוב אף קודם קודם שנודעה התערובת. ועפ"ז כתוב הש"ד [ס"ק כא] דכל מה שנתקט דבתערובת מין במיינו לא אמרין דחוור ונייעור [וכפי שהובא לעיל], הינו דוקא בשנודעה התערובת, דאו חל הביטול על האיסור הראשוני שנפל להיתר, מעיטה כשנפל האיסור השני אין הוא מעורר את הראשוני מביטולו כיוון שאינו נרגש, דאין כאן נתינה טעם, אבל אם האיסור השני נפל קודם שנודעה התערובת, מצטרף הוא לאיסור הראשוני וזה אסור.

הידיעה שקובעת

דע"א הביא מהירושלמי [פ"ב ערלה] שמוספק אם ידיעת הבעלים קובעת, או שגמ' ידיעת חבورو חשיבא ידיעה לעניין דין הביטול. במודכי [ב"ק סי' קכ] כתוב דעתין ידיעת האיסור הוא שידע שנתרבעב איסור גום ידע שלל בו דין ביטול ברוב. ובשות"ת בית שלמה [ס"י קכח] נקט לדינא לכל שהבעלים ידעים מהתערובת חל הביטול, אף אם הם מסופקים בדיין אם האיסור בטל.

בין חור ונייעור בשני איסורים שונים ובשני טעמים שונים

כתב הב"י דבאופן שנפל איסור אחר לקוריה אין הוא מעורר את האיסור הראשוני, וכגון כוית חלב שנפל לקוריה של ס' זיתים ונחבטל בשישים, אם עתה נפל כוית דם אין הוא מעורר את האיסור הראשוני כיוון שהם מין איסורין, ואדרבה מבואר [סומ"ז] ראה בונפלו שניהם ביחס כל אחד מבטל את חבورو. והוסיף בוה הש"ד [ס"ק ב] דהינו משומם שגם הטעמים של האיסורים השונים הלויקים זה מזו, ומשמעו שאם יהיו טעמים שונים יצטרפו שני האיסורים לאיסור, ומשמע עוד שגמ' יאמר בוה דין חור ונייעור, וכגון כוית שומן נבללה שנפל לשישים ואח"כ נפל כוית חלב, החלב מעורר את השומן של הנבללה כיוון שטעם החלב והשומן שווה. עוד משמע שבאייסור אחד מצטרפים ב' טעמים שונים כדי לעורר את האיסור, וכגון אם נפל כוית חפה של תרומה לשישים

קנין הלכה

[ונתבטל באינו מינו], ואח"כ נפל כוית ענבים של תרומה, הרי הם מעוררים את הכויה הראשוני ואוסרים, כיוון שהכל אסור אחד, ועיין לעיל סומ"י צח].

ברבי המהרא"י בהגנות שער דורא המובאים בש"ך [ס"ק כא]

הש"ך [ס"ק כא] נחלק עם המהרש"ל בכיוור דברי מהרא"י בהגש"ד בשם הראבי", וראינו לנכון לבאר את הדברים. ז"ל מהרא"י "חותכה של איסור שנפלת תוך ס' חותכות של יותר וידע בה שנפלת, ואח"כ נפלת חותכה אחרת וכו', וראבי"ה אמר אכן ידע בה אסורה, אא"כ הגביה אותה לחץ קודם שנפלת השניה" עכ"ל. ופירוש המהרש"ל שאירוי באופן שהחוכמת ההורר מהבשתה בקדורה, או נפלת חותכת האיסור ונודעה הנפלת וכובל טעםם בשישים, ואח"כ נפלת חותכה אחרת דאמירין בוה דחוור וניעור, ואם הגביה את החותכת האסורה קודם נפלת החותכה השנייה של האיסור לא אמרין בוה דחוור וניעור. ולפי הבנה זו בראבי"ה נמצא חידוש, דרין חזר וניעור לא נאמר לעורר פליטה איסור שנתבטלה בהיתר [רק אם האיסור עצמו נמהה בתערובת], והmarsh"ל עצמו חלק על החידוש זהה. והש"ך תמה על המהרש"ל שלא מסתבר שהראבי"ה יסביר כן, ולכן פירוש הש"ך דמיורי בתערובת יבש ביבש, ומה רביעין שישים חותכות ולא סגי בשתי חותכות, הוא משומם דמיורי במין בשאיינו מינו. ולפי"ז מבואר בראבי"ה דאף ביבש אמרין שהאיסור חזר וניעור "משום שמרגנישן הטעם", והיינו דאף שביבש ביבש אין מרגנישן טעם, מ"מ כיוון שאסרו משומם שמא יבשלם ויתן טעם לכך הצרכו שישים, ולכן אמרין בוה דחוור וניעור, [משא"כ במין במיןו שאף אם יבשל לא תון טעם, בוה נקט הש"ך שלא אמרין חזר וניעור בלבד].

ולhalbכה פשות דאף כשהאיסור הראשון הוא רק פליטה של איסור לא משותם אמרין דחוור וניעור. עיין משנ"ב [ס"י תנב ס"ק יג] שכותב דאם הוגuil כל' בן יומו באופן שהיו בימים שישים כנגד הכל' ואח"כ הוגuil כל' נוקף, ואין שישים בימים כנגד פליטת שני הכלמים, אמרין בוה דחוים נאסרים דהאיסור חזר וניעור.¹⁸

כתב ההלמ"א בסוף הסעיף שאם נפל כוית חלב למים ונתקטב בשישים, ואח"כ נפל בשר לתוך המים באופן שאין שישים במים כנגד הבשר והחלב יחד, וגם אין בבשר שישים כנגד החלב, הכל' מותר.

מקור הדין הוא בספר איסור וחיתר [כלל כד סין]. וכותב האו"ה דאף שבעלמא אם נתבשלו בשר וחלב יחד הרי הם מצטרפין ונחשבים כמין אחד וביעין שישים כנגד שניהם, הכא שלא נאסרו יחד קודם נפלתם לקדרה אין הם נאסרים, דכוון שיש שישים כנגד כל' א' מהם אין זה דרך בישול, ראיון החלב והבשר נתונים טעם זה בוה.

ומבוואר בספר או"ה דמותם הנ"ל ה"ז מותר אף באופן שלא נודעה נפלת החלב קודם שנפל הבשר, שאף שעדיין לא נתקטב החלב, מ"מ גם אם נפלו החלב והבשר יחד למים אינם נאסרים בכח"ג.

כתב הפהמ"ג [ש"ד ס"ק כב] בשם ש"ת צמח צדק [ס"י פ] דאף שלאחר שנתקטב החלב במים מותר לכתילה ליתנו בשר [וכמיש"כ הש"ך ס"ק כב], מ"מ אין לערב לכתילה חלב במים ע"מ ליתנו בשר. וראיתו מהגמ' [דף קיב]. שאסרו ליתן כל' עם

* * * * *

ביאורים והערות

18. ועיין בספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה לא שנא] שהביא דבHALCOT פסה מצינו חילוק בדין חזר וניעור בין פליטת איסור לבין ממשות איסור, דהיינו [ס"ז] הובאה מחלוקת הפוסקים בחמץ שנטרוב קודם הפסה וחזר וניעור בפסה, [דין חזר וניעור בפסה אין כאשר חיטף חמץ בפסה, אלא בעצם החמצן המעורב מלפני הפסה נאסר מעתה, חמץ בפסה במשהו], ואילו בס"י תמז [ס"ג] איתאadam נמצאה חייטה בתרגולת בערב הפסה הרי בטלת ומותר לאוכלה בפסה. והקשה המשנ"ב [ס"ק כא] דאמאי לא נימה דחוור וניעור [לפי השיטת המובאות שם (סעיף ח) דאמירין חזר וניעור], והביא המשנ"ב שתירצחו המג"א והגר"א דרך כאשר נתערב ממשו של החמצן יאמרו הפוסקים דחוור וניעור, ולא בפליטה בכללא.

קנין הלכה

הומץ לצד כותח שמא יפול מהכotta אל החומץ, ואח"כ יתנו מהחומרה הוה לקדורת בשר, והרי רשי"י [שם ד"ה הא] כתוב דההש הוא שמא יפול כותח בכמות כו' שלא יתן טעם בחומץ, ואת"ל דשתי לכתהילה ליתן חלב בשישים ע"מ לערבעם עם בשר, כ"ש שאין להוש בכותח הנ"ל.
גם בש"ת רע"א האריך לחפש מקור לאיסור זה, ועי"ש.

סעיף ז'

- מקור הדין הוא בוגם' ע"ז דף לג', ת"ד קנקנים של עכו"ם וכוי עכו"ם נוחן לתוכן יין וישראל נוחן לתוכם מים, וכן מותר ליתן לתוכן ציר ומוריים. ושם [ע"ב] נחלקו אמוראים אם מותר ליתן לתוכן שבר, ולהלכה נקטין לחקלא. ונחלקו הראשונים בטעם החיתר ליתן מים וציר ומוריים ושבר:
א. רשי"י פירוש דמש"כ בוגם' דישראל נוחן לתוכם מים, היינו להכシリים ע"י מילוי ועירו ג' מעלה"ע [ואין שותין את המים עצמן]. ובטעם החיתר ליתן ציר ומוריים, כתוב רשי"י דהוא משום שהן שורפין את היין הבלוע ומבלין אותו. גם הר"ן [על הרי"פ דף יב:] כתוב דעתם החיתר הוא משום שהמים מפיגים את היין ומבטלין את טumo, והז' באילו הם שורפין אותו במקומו.
ב. הראב"ד [ספר איסור משה, הובא בר"ז שם ובריב"ש סי' שמט], רביינו יונה [הובא בתורת הבית בית השער ודף סוף] והרשב"א [תורת הבית בית השער דף לו]: ביארו בוגם' נתחדש דין כללי בדין ביטול איסור לכתהילה, שאם נבלע בכללי איסור מועט ובכללי זה רגילים להשתמש בשפע, והיינו בכמות גROLAH אשר תמיד יש בה שישים כנגד האיסור הבלתי בקדורה, מותר להשתמש בכללי לכתהילה ואין חוששין לביטול איסור לכתהילה.¹⁹
ג. הרא"ש [פ"ב ע"ז סימן בג] ביאר שהטעם הוא משום שהיין פוגם את הציר ומוריים והשבר, ולכן אין איסור ליתן בתוכה.
ו. והטור [ס"י קכט ס"ב] חלק על הרשב"א וכותב בשם שנגורו שלא להשתמש בכללי שאין בו ב"י, כן יש לנור בכלי שתושמשו בהם כמות מועטה. והב"י [ס"י קכט] כתוב די"ל דכיון שאין ריגילות כלל להשתמש בכללי בכמות מועטה, לבן לא גרו.

באיורים והערות

19. חוספת עין

לכוארה עיקר סברת הרשב"א וסייעתו שהתיירו שימוש בכלי שתושמשו בשפע צריכה ביאור, דכיון שאין מבטלין איסור לכתהילה מה בכלי שתושמשו של הכללי בשפע, ס"ו"ס מבטל את האיסור הבלתי בו. ולכוארה הכוונה דכיון שהאיסור בלוע בכלי וא"א לאוכלו בפ"ע, ורק אם יבשלו בכלי תבשיל יפלט האיסור ויבטל בתבשיל, וכיוון שכלי זה תשמשו בשפע א"כ לעולם לא יתן האיסור הזה טעם באוכל, ולכן אפשר לראותו כבר מעתה כאילו אין קיים ואין להוש לביטול איסור לכתהילה. משא"כ בכלי שמשבלים בו לפחות מפעם בפעם מועטה, אין לראות את האיסור כאבוד מן העולם שהרי יתכן שיבשלו בכלי כמות מועטה והאיסור יתן בו טעם, ולכן יש להוש בו לביטול איסור לכתהילה ולא לבשל בו אף בשפע. [ואולי זו כוונת הרשב"א ששים דבכללי שלפעמים משתמשים בו במעט אסר שמא לדי' נתינה טעם, וכן ס"ים השוו"ע, די"ל שאין זו גזירה חדשה שמא יבוא לידי נתינת טעם אלא דמתעם וזה יש להוש לביטול איסור לכתהילה. אמנם הגרא"א (ס"ק ייח) מפרש שיש גזירה שלא להשתמש בכללי אף באופן המותר אם עלול להשתמש בו לפחות מפעם בפעם אסורה לאינו ב"י אטו ב"י, וכਮבוואר בפסחים (דף ל). דילמאathy למייעבד במניין].
כתב הרשב"א [תורת הבית ב"ד ש"ד דף לו]: אכן היתר לבטל התיכת איסור קטנה אף בכלי שתושמשו בשפע, וכל היתר הוא רק לגבי איסור מועט הבלתי בכלי, וככ"כ הפמ"ג [מ"ז ס"ק טו].

קנין הלכה

להלכה: השו"ע כאן [ס"י צט ס"ז וס"י קככ ס"ה] פסק לקלוא כהרשב"א, וכן נקטו הפר"ח [ס"י קככ ס"ק ג] והגר"א [כאן ובס"י קככ].

אמנם הט"ז [ס"י צט ס"ק טו] וכן הש"ך [ס"י קככ ס"ק ג] חלקו על היתר הוה ונקטו כהטור דיש לאסורו. וכן נקט הpfm"ג [מ"ז ס"ק טו], וכן פסק החכמת אדם [כלל נב ס"י] דאין להטור כלם שתשים בשפע.²⁰ [ונקט הט"ז כהרא"ש שטעם היתר של המים והציר והמוראים הוא משום שהאין פוגנן].²¹

סיכום הרינוּם

- א. הראשונים נחלקו בדיון איסור מועט שתשים בשפע, יש שהתרו להשתחמש בו, וכן פסקו השו"ע, הרמ"א, הפר"ח והגר"א. והטור, הט"ז והש"ך אסרו בוה, וכן נקטו הpfm"ג והחכמת אדם.²²
- ב. במקרה שהאיסור הכלוא בכללי נותן טעם לפנים בתבשיל שכלי, כגון יין בשבר או בziej ומרויים, כתוב הט"ז שבזה גם להטור מותר לבשל את התבשיל בכללי.
- ג. לגבי איסור מועט שנבלע בכלי ו עבר מעל"ע, ומעתה האיסור נותן טעם לפנים בכלי, כתוב הpfm"ג [שפ"ד ס"ק כג]
- ד. אין להתר. [וכן מישמע מסתימת דבריו הט"ז והש"ך שלא כתבו כלל שלאחר מעל"ע מותר לכתהילה]. וכן מישמע מהבנית אדם [אות מא (נה)], וכ"כ בספר יד יהודה. [ובגלוין מהרש"א נסתפק בוה, ובהגנת יד אברהם כתוב להקל].

ב'יאורים והערות

20. תוספת עיין

על עיקר חידושו של הרשב"א דכל שתשמישו בשפע ובכלאי איסור מועט מותר לשתחמש בו, יש להקשות לדפי המבוואר בסימן צב דחיישין שבליהה מפעפה בדופן הכללי ואוסרת עד שישים כנגדה, ה"ג ניחוש שטיפת האיסור שנבלעה בכללי אסורה את הכלוא בדופן עד שישים כנגדה, וחטיכה נעשית נבליה, ומעתה בעין שישים פעמים שישים כנגדה הטיפה, ולענין זה רוחק יותר לציר כל שתשמישו בשפע שהוא בז"

בז. עוד צ"ע והעיר בזזה הדרישה [ס"ק ב], דוגם בכלי שתשים בשפע מצוי שנוטlein ממנו את התבשיל ונשאר בו מעט באופן שאין שישים כנגד האיסור, ואם השארית היא בולעת מהאיסור ונאסרת, וא"כ במעט לא מצוי כל שתשמישו בשפע וצ"ע.

21. ומה שכתב הט"ז שיש בסוגיא זו שתי קושיות, א) למה התירו לחת שאר משקין בקבוקים של גוי, כוונתו, למה לא אסרו המשקין האלה אף בדיעבד [כך ביאר הpfm"ג], וע"ז כתבו הראשונים דהוא ממש שהיין הוא נטלי". ב) דנהי דהוי נ"ט בר נ"ט מ"מ ומה התירו לבטל איסור לכתהילה, ומכח זה חידש הרשב"א את חידושו שדבר שתשים בשפע אין בו איסור לכתהילה. והטור סובר אכן הטעם ממשם שתשים בשפע, אך אין ללמדו היתר אלא באופן שהאיסור נותן טעם לפנים בהתר, שבזה גם אם ישמש בנסיבות מסוימת לא יהיה

איסור, שהרי הוא פוגם בהתר, אך אין ללמדו היתר לשאר האיסורים שאינם פוגמים בהתר, דבזה אפשר דוגרין מרובה אותו מועט.

22. כתוב הpfm"ג [מ"ז ס"ק טו] וזה ומשמע מדרבנן שומעין להרשב"א להקל, ואח"כ ס"ים ולדינא צ"ע באיסור דרבנן בכללי גדול עצ"פ שדרכו לשתחמש בשפע أولי יש לצד עכ"ל. והחכם"א לא חילק בזזה ומשמע שהחמיר בכל גווני.

שאלות חוזרת על החומר הנלמד בחודש כסלו תשפ"א

י"ד הלכות תערובות סימן צט

मיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוח"כ רעכ"א ופתחי תשובה

סעיף א

א. נחקרו הראשונים בחתיכת נבילה חייה שיש בהבשר ועצמות שנפלת לקדירתה היותר, אם עצמות האיסור מצטרפים עם האיסור להצרך ששים נגד הכל או שמצטרפים עם ההיותר לבטל האיסור;

- 1) מהן שיטות הראשונים שהובאו בטור בזזה?
- 2) איך פסקו השו"ע והרמ"א בדיין זה?
- 3) לשיטה שמצטרפים עם ההיותר, מה טעם איינם בכלל האיסור, וא"כ אמאי מועיל להצרך לבטל האיסור?

ב. עצמות היותר האם מצטרפים עם ההיותר לבטל האיסור?

2) עצמות האיסור הרוכות האם מצטרפים עם האיסור או עם ההיותר?
3) המוח שבעצמות האיסור, האם מצטרף עם האיסור?

ג. 1) איסור כחוש האם מצטרף להיותר או לאיסור?

2) איסור שמן האם מצטרף להיותר או לאיסור?

3) אבר מן החיה שנפל להיותר, האם עצמות שלו מצטרפות להיותר?

ד. מה הטעם דהכא לא אמרין שכיוון שהעצמות דבוקים לבשר האיסור נעשו העצמות נבילה, ובסי' צח אמרין דאפי' חרס שבכלץ צריך ששים נגדו?

ה. בוגרא אייכא תרי לישני בהא דמשערין גם בקדירה כדי לבטל האיסור, ללשון אי' הכוונה בחرسית הקדירה וללשון ב' הכוונה במה שבלעה הקדירה.

- 1) איך מבאר רש"י פירוש שני הלשונות, ולפי זה איזה לשון מחמיר יותר, וכמאנן קייל?
- 2) איך מבאר הרשב"א פירוש שני הלשונות, ולפי זה איזה לשון מחמיר יותר, וכמאנן קייל?
- 3) מה הפוי בדברי הטור ובדברי השו"ע שכתו: "ווגוף הקדירה אינה מצטרפת לא עם ההיותר ולא עם האיסור"?

סעיף ב

ו. חתיכת נבילה שיש בהבשר ועצמות שנתבשלה כבר, ונפלת לקדירתה היותר;

- 1) האם העצמות שבה מצטרפים עם ההיותר או עם האיסור?
- 2) ומה הטעם?

סעיף ג

- ז. חתיכה הבלואה מאיסור שנפלה להיתר, האם החתיכה מצטרפת לששים לבטל האיסור,
ומה הטעם?
- ח. 1) לשיטה שהחתיכה מצטרפת לבטל האיסור, האם החתיכה עצמה ג"כ מותרת, ומה
הטעם?
2) לשיטה שהחתיכה אינה מצטרפת לבטל האיסור רק אם יש ששים נגד כל החתיכה,
האם החתיכה עצמה ג"כ מותרת, ומה הטעם?

סעיף ד

- ט. היתר שנתבש בקדייה ונתמעט בביישולו ונבלע בקדייה, ואח"כ נתערב בה איסור;
1) לרשיי האם מצר芬 מה שנבלע בקדייה להיתר כדי לבטל האיסור, ומה הטעם?
2) להרשב"א האם מצר芬 מה שנבלע בקדייה להיתר כדי לבטל האיסור, במינו או
בשאינו מינו, ומה הסברא לחלק ביניהם?
3) האם לרשיי והרא"ש יש ג"כ נפק"מ בין במינו או בשאינו מינו?
ד. 1) איך ביאר הרמב"ם לשנה בתרא דגמרא דקאמר "במאי דבעלעה קדייה"?
2) איך פסק הרמב"ם בפלוגתא זו [שנחלקו בה גם רשיי והרשב"א, הובאו לעיל בשאלת
ד]?
3) Cainoz שיטת פסק המחבר בשוו"ע?
4) מה חלק הט"ז על השוו"ע, ועל מה נתבססו דבריו?
יא. באופן שראו את האיסור בשעת נפילתו, ורואים עכשו שלא נצטמק כלל, וההיתר כן
הצטמק, האם בכח"ג מצר芬 ההיתר שנבלע בקדייה;
1) מה דיביך הרשב"א בדברי רשיי?
2) ומה כתוב על זה הרשב"א?
3) מה הסברא שכטב הרשב"א, ומניין ההוכחה בדבריו?
4) מה פסק המהרשייל בנידון זה?
5) איך נקבע הט"ז והש"ץ להלכה?
יב. הרשב"א שהקל כשהיא התעורבת מין במינו, האם מיררי גם כשלא ראיינו איקות האיסור
בתחילתה או דוקא כשהיאנו האיסור בתחילתה?
יג. כתוב הטור: ואוזני אבי הרא"ש זיל לא חילק. האם כוונתו להקל בשנייהם או להחמיר
בשנייהם?

סעיף ה

- יד. 1) בא ר שיטות הסמי"ג והטור כשבשוגג הוסיף מים לקדייה אחר שנפל לתוכה האיסור,
האם מצטרפים המים לששים כדי לבטל האיסור, בבשר בחלב ובשר או איסורים?
2) איך מבארים הב"י והדרכי משה והט"ז את דברי הסמי"ג ממה שקייםיל דכל האיסורים
שריבבה עליהם בשוגג מותרים?
- טו. 1) הא דין מבטלין איסור לכתילה נטעם או ממשות, יבש ביבש או לח בלח, האם הוא
מדוריתא או מדרבנית?

- 2) מה הנפק'ם אם הוא מדאורייתא או מדרבנן?
- טז. איסור שנפל לתוך היתר שאינו בו שיעור לבטו, ועבר וביטולו או שריבת עליו בשוגג, מה הדין בבשר בחלב ובשאר איסורים, לדעת השוו"ע ולדעת הרמ"א?
- יז. ומה הדיןCSRיבת עליו בمزיד?
- 1) למבטל עצמו אם הוא שלו?
 - 2) למבטל עצמו אם אינו שלו?
 - 3) למבטל עצמו כשביטלו בשביב אחרים והוא אינו שלו?
 - 4) למי שנתבטל בשביבו - כדיודעה והוא ניחא ליה או שליא ידע, ומה הטעם?
 - 5) לשאר כל אדם?
- יח. האם מותר לモכרו ליישרל אחר שיהנה ממנה שביטלו, ומה הטעם?
- 1) כשהישראל לוקח ביוקר מן הגויים?
 - 2) כאשר אין הישראל לוקח ביוקר מן הגויים?
- יט. 1) לדעת הטור, האם שוגג מיקרי גם כן כששוגג בדיון וסביר שמותר או רק כששוגג במעשה?
- 2) איך הוכיח הט"ז מדברי הטור בדבריו?
 - 3) ומה הוא ב' הריאות שהביא הט"ז לדבריו?
 - 4) כשהיה מסופק בדיון ושאל לסטודנטים ולא לבעלי הוראה מפורטים, האם נקרא שוגג או לא?
- כ. כתוב הרמ"א: אבל חתיכה שבולה איסור לא מהני ניתוסף אחר כך היתר, זה אמרין ביה חתיכה נעשה נבילה.
- 1) האם למעשה אמרין חנ"ג בשאר איסורים תהא מותרת חתיכה שבולה איסור שניתוסף אח"כ היתר?
 - 2) ולמן דס"ל דאמרין חנ"ג בשאר איסורים גם בלח בלח, מי אייכא בין לח בלח לבין חתיכה שבולה איסור?
 - 3) האם בלח בלח בבשר בחלב אמרין חנ"ג?
- כא. 1) במקום דאמרין חנ"ג, אם ניתוסף היתר נגד כל האיסור קודם שנודע האיסור, האם הוא מבטל האיסור?
- 2) במקום דלא אמרין חנ"ג, אם ניתוסף היתר נגד כל האיסור אחר שנודע האיסור, האם הוא מבטל האיסור?
- 3) מה דעת הרמ"א במקום דאמרין חנ"ג, האם הוא גם כשלא-node?
- 4) איך פוסקים לדינה בעניין זה?
- כב. 1) האם צריך לחזור אם הוסיף מים לקדיירה אחר שנפל בה האיסור, ומה הטעם?
- 2) האם צריך לחזור متى הוסיף מים לקדיירה, אם לפני שנודע או אחרי שנודע?
- 3) ומה טעם לא נהגו כן?

סעיף ו'

- כג. איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה;
- 1) האם מותר לבטל אותו בידים?
 - 2) ומה הדין אם ביטולו במזיד?

3) ומה הדין אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטל?

4) ומה הדין אם הפילו בשוגג?

כד. איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה, האם מותר לבטל אותו לכתילה בידים;

1) מוקצתה?

2) תרומת וחלת חוץ לארץ?

3) שאר איסורים?

4) ומה הטעם לחלק ביניהם?

כה. האם דברים אלו מיקרי יש להם עיקר מן התורה ומדוע;

1) בשר עוף בחלב?

2) תרומה?

3) יין נסך?

4) גבינות הגויים?

5) שומנו של גיד?

כו. לדעת השוו"ע האם מותר לכתילה לבטל איסור דרבנן;

1) במוקצתה?

2) בברר חנוכה?

3) ומה הטעם?

כו. איסור שנתבטל בששים, והם שני מיני איסור שחולקים בטעםם, ואח"כ ניתוסף בו מן האיסור, האם האיסור חוזר וניעור?

כח. איסור שנתבטל בששים והם מין איסור אחד שטעםם שווה, ואח"כ ניתוסף בו מן האיסור, האם אמרין קמא בטל או שהאיסור חוזר וניעור;

1) בלח בלח?

2) ביבש במין במינו?

3) ביבש במין בשאיינו מינו?

כט. חתיכת איסור שנפלה בששים דהיתר והכיר בה או שלא הכיר בה עד שנפלה אחרת, ואין בהיתר כדי לבטל שניהם, האם אסורה או מותרת?

ל. 1) נפל כזית חלב לתוך מים ונתבטל בששים, ואח"כ נפל ממים אלו לתוך קדירה שלבשר, ואין בבשר שעשים נגד החלב, האם הבשר מותר או אסור?

2) והאם מותר ג"כ לכתילה ליתון המים לקדירה שלבשר, ומה הטעם?

סעיף ז'

לא. איסור מועט שנבלע בכלי כשר, האם מותר להשתמש בכלי זה לכתילה, כאשר לא בא לידי נתינת טעם או כשאי אפשר לבא לידי נתינת טעם, בכלי גדול או קטן, כשהפוגם או כשאיינו פוגם?

שאלות הנוגעות למעשה בחומר הנלמד בחודש א' ייר תשע"ז

ו"ד הלכות טרבות סימן צט

- א. בישל כמה דגימות ביחיד, וראה שאחד מהם היה דג טמא.
1. אם היה ס' רק כנגדבשר הדג הטמא, בלבד עצמותיו, מה הדין.
 2. מה הדין אם רק בצירוף העצמות של הדגים הטהורים היה ס' כנגדבשר הדג הטמא.
 3. ומה הדין אם רק בצירוף העצמות של הדג הטמא והדגים הטהורים יחד היה ס' כנגדבשר הדג הטמא.
 4. מה הדין באופן שלא היה ס' כנגדבשר הדג, בלבד עצמותיו.
 5. אם לפני שהכניס את הדג הטמא לקדורה הראשונה, או אחורי שהוציאו ממנו, לא הבחין בגදלו, ונפל אח"כ לקדורה אחרת, ויש בה ס' רק כנגדבשר הדג ולא כנגד עצמותיו, מה דין הקדרה השניה.
[ס"א-ב, באר היטב סק"ד, ט"ז סק"א, משב"ז סק"א, ש"ך סק"א, שפ"ד סק"א-ד, ח"ד ביאורים סק"ג, יד יהודה קצר סק"א, מטה יהונתן, יד אברהם, פר"ח סק"ד, חכמ"א נ"ב א'].

א. לדעת המחבר גם עצמות האיסור מצטרפים להיתר, ובמקום הפסד גם דעת הרמ"א כן, אבל שלא במקום הפסד עצמות האיסור אינם מצטרפים להיתר, אבל גם אין מצטרפים לאיסור אבל עצמות ההיתר לעולם מצטרפים להיתר, אמנם זה רק בעצמות הקשות, אבל בעצמות רכות, דעת הש"ך שמצטרפים לאיסור, ובחכמ"א כתוב שדים כבשר ממש, אבל בשפ"ד מחלוקת, שעצמות רכות באין הפס"מ עצמות האיסור מctrיפים לאיסור, ובהפס"מ באינו מינו המיקל שלא לצרפו לא לאיסור ולא להיתר לא הפסיד, ובמיינו אף"י בהפסד קצת אין גוערים בו, ואפשר שאפי"י מצטרף להיתר.
ובקדורה השניה מבואר בשיעץ צrisk לשער גם כנגד העצמות, דהיינו שנשבישול הראשון נבלע מהאיסור בתחום העצמות, ולදעת המחבר דלא אמרין חנין, מייר רק באופן שלא ראו את האיסור לפני שנפל לקדורה הראשונה או לפני שנפל לקדורה השניה, [כਮבוואר בבאר היטב] משא"כ לדעת הרמ"אadamrin hanen גם אם ראו קודם. כמבוואר במשב"ז שם. אלא שם"מ כתבו הפר"ח, שגם לדעת הרמ"א צrisk לשער רק כנגד מה שבלו בתחום העצמות, בצירוף הבשר עצמו, אבל גוף העצמות איננו נהיה חנין.

- ב. בישלו קומפטות של כמה מיני פירות, ונודע אח"כ שהחלק מהשיזיפים היו אסורים באיסור שביעית.
1. מה הדין אם בכלל הפירות האחרים יש ס' רק כנגד השיזיפים עצם בלבד הגרעינים שבהם.
 2. אם רק בצירוף הגרעינים שבפירות של היהר יש ס' כנגד השיזיפים של איסור עצם, אבל לא כנגד הגרעינים שבשיזיפים, מה הדין.
 3. ומה הדין אם רק בצירוף הגרעינים שבשיזיפים האסורים, יש ס' כנגד השיזיפים האסורים.
 4. אם עירב בתחום קומפטות יין שאסור באיסור שביעית, תרומה וכドו, ורק בצירוף כל גרעיני הפירות יש ס' כנגד הין, מה דין.
 5. וכן מי שעושה יין ע"י שהכניס לתוך חבית ענבים שמהוכרים לאשכול ביחד עם סוכר ומים, ונודע שהחלק מהענבים הוא של שביעית, ערלה, או מעשר, ויש ס' בכלל מה שבחייב רק כנגד הענבים האסורים בלבד גוף האשכולות עצם, מה דין הין.
 6. ואם רק בצירוף האשכולות של הענבים האסורים יש ס' כנגד הענבים האסורים, מה דין.
[ט"ז סק"א, משב"ז סק"א, ש"ך סימן פ"ז סק"ד, משב"ז שם, שפ"ד סק"ב, פליית סק"א-ב', פרית סק"א, ח"ד ביאורים סק"ב, יד יהודה ארוך סק"א, חכמ"א נ"ב א'].

ג. בטעם שעצמות ההיתר מצטרפים לבטל, ביאר במשב"ז שתליו בסוד וצורת כל דין ביטול בס', האם הביטול נהייה ע"י שטעם האיסור מתפשט בשווה בכל מה שבקדורה, או שהביטול הוא ע"י שככל הס' ההיתר מפליט טעם מעצמו וטעם זה מבטל את טעם האיסור.

לפי ביאורו של המשב"ז בדעת הט"ז והש"ך לעילם בעצמות אין כל להלחות וזהו הטעם שעצמות האיסור אינם אסורים, ואעפ"כ מאחר ויסוד וצורת ביטול הוא מפני שהאיסור מתפשט ומתרזר ונבלע בשווה בכללו, لكن גם דבר שאין בו להלחות כלל מצטרף לסת' לבטל, וכך כל העצמות מצטרפים לבטול.

אבל לדעת הסוברים שיסוד ביטול הוא רק ע"י שטעם בקדורה טעם של ס' היתר מבטל את טעם האיסור, ביאר החוז'ד, דגש בעצמות יש להלחות אלא שם' טעם העצמות אינם טעם חשוב שאסורה תורה, וכך גם הטעם של הלחות שיש בעצמות האיסור מצטרף להיתר.

ובטעם שהרמ"א סובר שלא במקום הפסד שرك עצמות ההיתר מצטרפים להיתר אבל עצמות האיסור אין מצטרפים לא לאיסור ולא להיתר, כתוב בשפ"ד שאפשר שהוא רק גזירה שלא יהליפו, ובחו"ד כתוב שטעמו הוא מפני שבאמת גם המיחל שעצמות האיסור אסורים, אלא מהמת קלישותם אין בהם כח לאסור, וממילא למורת שאינם אסורים אבל להצטרף עם שאר הדברים הנותנים טעם של היתר כדי לבטל את האיסור, אינם יכולם.

ג. בישל מפרק יركות עם שמן של תרומה, ויודע כמה שמן הכנסה בתחילת הבישול, ועכשו אחריו הבישול אין ס' במרק יركות עצמו כנגד השמן.

1. האם מצטרפים לבטול בס', גם את כל מה שיוכלו להבלע בשעת הבישול מהמרק בדופן הקדרה כנגד מקום המרק ושלא כנגד מקום המרק.

2. וכן מי שהכנים ירקות של שביעית או מעשר וכדו' לתוך מפרק, האם מצטרפים לבטול בס', גם את כל מה שיוכלו להבלע מהמרק בדופן הקדרה.

3. וכן מי שבישל רסק תפוחים, והכנסה לתוכם תפוחים שלמים חלקם היו של שביעית, ערלה, מעשר, ועכשו אין ס' כנגד התפוחים, האם מצטרפים גם מה שהיה יכול להבלע בשעת הבישול.

4. כאשר גם התפוחים האסורים היו מושרים רק כנגד שיעור יחס החלוקת של ההיתר והאיסור במצב של עכשו.

5. אם רואה שמהרסק תפוחים נחסר הרבה, והתפוחים השלמים נשארו כמו שהיו, או שלא נראה שנחסרו, כיצד משער.

6. אם בשעת הבישול עירב עם מצקת וכדו', האם אפשר לשער גם כנגד החלק של המזקמת שהיא בפנים. [ס"א, וס"ד, ט"ז סק"ד-ו, ש"ד סק"ז, משב"ז סק"א, וס"ד, וס"ז, שפ"ד סק"ז, רע"א סק"א].

ג. מבוואר בש"ע שבאיינו מינו גם אם ידוע לנו שבתחילת הבישול ההיתר היה יותר מאשר עכשו לפניו, מ"מ משערים הכל רק לפי מה שעכשו לפניו אחריו הבישול, אבל בתערכות של מין במיינו משערים באומד יפה גם לפי ההיתר שנבלע בדופן הקדרה.

אמנם גם בדעת המחבר שבמיינו משערים גם כנגד מה שנבלע בדופן קדרה, נחלקו הפסיקים על אייזה אופן נאמר, לדעת הט"ז, הש"ך, והרע"א, לדעת המחבר גם אם לא ראו כלל את האיסור בשעה שנפל ואינו יודעים האם נצטמך או לא, כל שאינו יודע שההיתר היה יותר בשעה שנפל מאשר נראה עכשו, במינו משערים את ההיתר באומד יפה גם כמה ממנו נבלע בקדורה, יתרה מכך לדעות אל כתב הרע"א, וכן נראה בכיוור הגרא' בדעת המחבר, שכואפן שכן רואו את האיסור בשעה שנפל וידוע שלא נצטמך, אבל ההיתר כן נצטמך, גם באינו מינו נשער את ההיתר גם כנגד מה שנבלע בדופן הקדרה.

אמנם זה רק לדעת המחבר, אבל המשב"ז, הביאור הגרא', והרע"א כתבו, שודאי שבאיינו מינו גם אם רואו את האיסור בשעה שנפל ונשאר עכשו כמהות שהיה אבל ההיתר כן נצטמך, מ"מ משערים את ההיתר רק כמהות שהוא עכשו לפניו ולא מצטרפים את מה שנבלע בדופן הקדרה, וגם במיינו שכן מצטרפים את ההיתר שנבלע בדופן הקדרה, זה רק באופן שראו את האיסור בשעה שנפל ועכשו נשאר כמהות שהיה ואת ההיתר רואו בשעה שנפל ונצטמך משעה שנפל.

ולhalbכה הטעז' והשץ' פסקו כהמהריש'ל, שככל האופנים לעולם משעריהם הכל רק כדי שבא לפניו ואין מkilין בזה כלל, והפמג' כתוב, שבמיןו במיינו בהפס'ם וצורך שבת אם ראו שהאיסור נשאר כמוות שהיא והיתר נטמך, אפשר להקל לשער גם במקרה שנבלע בדופן הקדרה.

אמנם גם לדעת המחבר מבואר במסב"ז שימושים לפי כמה שיכל להבלע בקדורה רק כנגד המקום שהיא בתוכו מאכל, אבל כנגד החלק הריק שבקדרה לא משערים כלל.

ובאופן שאפשר לשער כנגד מה שנבלע בדופן הקדרה, זה אם עירבו עם מצקת שאפשר גם לשער כמה נבלע חלק של המצקת שהיה בקדורה בתוך המאכל עצמו.
וכל מה משערים כנגד הקדרה, והמצקת, וזה רק כנגד הכמות שיכל להבלע בתוך דופן הקדרה והמצקת, אבל הקדרה והמצקת עצמן אינם מטרפים לשיעור הביטול, כאמור בשוו' [בסעיף א']. ומ"מ אם המצקת נפלת כולה לתוך המפרק, זה מטרפים גם את המצקת עצמה לביטול [כמוואר במסב"ז סק"א].

ד. בשר בקר ללא עצמות, שהتبשל ביחד עם בשר עוף עם עצמות, ונודע אה"כ שאחד מהעופות היה טריפה, ויש בהכל כמעט ס' כנגדו.

1. האם אפשר להתריר על סמך שבמהלך הבישול בשר הבקר נטמך יותר מאשר הבשר שיש בו עצמות.
2. אם עכשו אין ס' כנגד האיסור, אבל זכר כמה הכנס בתחילת, ואם נחשב לפי מה הייתה ההיתר בתחילת נמצא שאין אלא שנטמך, מה הדין.
3. אם נתבשל בשר ובאמצע הבישול הכנס ילד לתוכו חביתה שוקולד חלב, והוציאו אותו, ועכשו אחריו שהוציאו יש בדיק ס' כנגדו, האם הבשר מותר.
4. וכן אם בישלו בשר עם חתיכת שומן, ונודע שהשומן טריפה והוציאו אותו, ועכשו אחריו שהוציאו יש ס' בדיק כנגדו, מה הדין.
5. וכן אם בישלו ירקות וכדרי והכניסו בתבשיל שמן של תרומה, ידוע כמה היה השמן, ואין ידוע כמה היו הירקות, ואחריו הבישול יש בכל התבשיל ס' בדיק כנגד השמן שהיה בתחילת.
6. וכן אם בישלו כמה מניין פירות ואחד מהם היה של שביעית, ערלה, מעשר, וכדר, ולא ידעו כלל מזה תחללה, ועכשו אחריו הבישול יש ס' כנגדו.
7. מה הדין אם הוציאו את בשר הטריפה באמצעות הבישול, ובסיום הבישול רואה שיש בהיתר ס' בדיק כנגדו.
[ט"ז סק"ד-ה, מסב"ז סק"ד-ה, חכמ"א נ"ב סק"ג, יד יהודה אורך סק"א].

ד. תערובת של איסור והיתר שבא לפניו ויש בהיתר ס' כנגד האיסור, נחלקו הפסקים, לדעת הטעז' לא מוחזקין איסורא לחושש שבשעה שנפל האיסור להיתר היה האיסור יותר גדול ולא היה בהיתר ס' כנגדו, אבל משעריהם הכל לפי מה שבא לפניו, ובמסב"ז מבואר שאפי' אם בהיתר יש עצמות ובאיסור אין עצמות, שמתבסר שהאיסור נטמך בשעת הבישול יותר מאשר ההיתר, אף' לא מוחזקין איסורא, משעריהם הכל רק לפי מה שעכשו לפניו, אבל בחכמ"א פסק כהפר'ה, שככל שלא ראו את האיסור והיתר בשעה שנפל, ולא ידוע כמה היה, אף' שעכשו יש בהיתר ס' כנגדו, מ"מ הכל אסור, דחיישין בשעה שהאיסור נפל ונתעורר בהיתר לא היה ס' כנגדו, יתרה מכך אף' אם היהו הוא מהminimumים שמטמיכים יותר, והאיסור הוא מהminimumים המטמיכים פחות, כל שאינו ידוע כמה היה בתחלת הבישול לא מהני מה שעכשו יש ס' כנגדו, ורק אם ידוע בודאי שבשעה שנפל היה ס', ועכשו אינו לפניו וא"א לשער, זה סמכוין על מה שהיא בשעת נפילת, ולא חיישין להיפך שמא ממש הבישול האיסור נטמך פחות מהיתר, ונמצא שבסיום הבישול היה בהיתר פחות מס' כנגדו.

ה. מפרק בשורי, שבאמצע הבישול נפלת לתוכו חמאה, ולא היה ס' כנגדה, ולפניהם שנודע לו על נפילת החמאה הכניסו לתוך המפרק עוד ירקות או בשר, ועכשו יש ס' כנגד החמאה שנפלת תחללה.

1. מה דין המפרק.

2. וכן דגים שהתבשלו ואחד מהם היה דג טמא, ולפניהם שנדוע הדבר הכניסו עוד יקרות, דגים, וכדו', ועכשו ייש ס' כנגד הדג הטמא, מה דין כל הדגים והירקות.
3. וכן מה הדיין אם בישלו קומפוט מרקש פירות או מפירות שלמים, וחלק מהפירות היו של שביעית, ולפניהם שנדוע מזה הוסיף עוד פירות ועכשו ייש ס' כנגד הפירות שביעית.
4. וכן אם בישלו מרק עם קרעפליך ואחד מהם היה ממולא בכבד שלא הוכשר, ולא היה ס' כנגד המילוי, או בישלו דגים ואחד מהם היה מלא תולעים, ורק אחרי שהוסיף עוד מאכלם למרק ויש כבר ס' כנגד הקרעפליך או הדג נודע מזה מה דין הקדרה, והקרעפליך או הדג המתולע.
5. האם יש הבדל בין החזיא את הקרעפליך הממולא בכבד שלא הוכשר או את הדג המתולע, לפני שנדוע שהוא של איסור, לבין החזיא אותו רק אחרי שנדוע.
6. וכן האם יש הבדל בין נודע לו הדבר רק אחרי שנגמר הבישול ונצטננה הקדרה, לבין נודע לו לפני כן.
[ש"ך סקט"ז, שפ"ד שם, רע"א סקט"ט, פ"ת סק"ג, משב"ז סימן צ'ב סק"י, חכמ"א כלל מ"ד י', יד יהודה קצר סק"י].
- ה. לדעת האור והתו"ח שהביא הש"ך כל זמן שלא נודע האיסור לא נהיה ההויר חנ"ג, ולכן אם נתווסף לפני שנדוע ובשעה שנדוע כבר יש ס' מותר, אבל הש"ך חולק וסביר שאפי' אם לא נודע, כל שעה אחת לא היה ס', נהיה הכל חנ"ג. ובשפ"ד כתוב, שבבב"ח
ודאי גם אם לא נודע עד שנתווסף נהיה חנ"ג, ובשאר איסורים אין בידיו להקל, וברע"א כתוב, דמماחר והחERICA עצמה שנטבשלה בתקלה עם האיסור ודאי נשארת אסורה, וכך שבירר הש"ך דאפי' דלא אמרין חנ"ג, מ"מ חישין שבאותה חתיכה עצמה שנטבשלה תחולה ביחד עם האיסור נשאר בלוע מהאיסור יותר מבאים, מילא אפי'
אם לפניו שנדוע התערובת לא אמרין חנ"ג, מ"מ למרות שבעה שנדוע התערובת כבר יש ס' כנגד האיסור, באותה חתיכה עצמה יש בליעות יותר מבשר הקדרה, והוא עצמה נעשית חנ"ג, ושוב חוזרת אותה חתיכה ואוסרת את שאר הקדרה, ורק באופן שלא שיקן בו כותב הפט"ג שלא ברירה ליה להקל ובהפס' גם להחמיר לא ברירה ליה, ולכן מאן דמייקל בו כהפס' או צורך שבת
אין מזניחים אותו.
- ו. קנה דגים שיש בהם חשש תולעים, או פירות שמצויה בהם תולעים כגון משמש או תות.
1. האם מותר לו לטחון אותם כדי שהתולעים בהם יטרסקו ויתבטלו.
 2. אם רוצה לאכול את הדגים טחונים, וכן מתחות לעשות גלידה, וממשמש לעשות ריבכה, האם מותר לו לטחון אותם לצורך זה.
 3. האם יש הבדל אם זו כל צורת האכילה של המין הזה, וכן אם רק לצורך כך קנה את זה, או שرك בגל בעית התולעים רוצה לאכול את זה טחון.
 4. האם שונה כל זה באופן שאין ודאות שיש בהם תולעים, או שאין רגילות שיש שם תולעים.
 5. אם לא בטוח ש夷' הטחינה או הבישול יתרסקו, אלא אולי עי' החום או הטחינה יברחו, האם מותר לטחון או לבשל.
 6. וכן מי שקנה דגים, ואחרי שקיבלו אותם ובישולם נודע לו שאחד מהם היה ללא סימני טהרה, האם מותר לו לעשות מהם דגים טחונים כשו הייתה באמת תוכניתו מלכתחלה.
[ס"ה, ט"ז סק"ז, משב"ז שם, ש"ך סק"ז, שפ"ד שם, פר"ת סק"ה, ש"ך סימן קט"ז, סימן פ"ד ש"ך סק"מ, רע"א שם, חז"ד סימן צ'ב ביאורים סק"י].
- ו. בין איסור דאוריתא, ובין איסור דרבנן, אסור לבטל, כמובואר בש"ע ולא רק לבטל איסור, אלא אפי' לשנות את האיסור ממצבו ש夷' יתבטל איסור. [כמובואר בר"מ ובש"ע סימן ק"א ס"ז, שלא כהתו"ח הביאו המשב"ז סק"ח] ומ"מ מובואר בש"ע בסימן פ"ד שדבש שנפלו בו נמלים יחמננו עד שייה ניתך ויסננו, ובטעם הדבר כתבו הט"ז והש"ך דכוין דין כונתו לבטל מותר.
ובמהות אין כונתו לבטל יש כמה אופנים הא'. שלא רק שאין כונתו לבטל אלא שככל מהות פועלתו הוא שהוא מתעסק בהסתור האיסור אלא שע"ז זה גם מatabase חלק מהאיסור בתוכו. הב'. שככל הפעולה שלו הוא בהחלט אלא תוך כדי הפעולה בהיתר נהיה גם

פעולה באיסור שמחמת כן הוא מתחבל. הג'. שההיתר והאיסור מעורבים ממש ופועל בשתייהם פעולה שהיא פעולה ביטול אלא שאין כונתו להתר היא כדי להכשיר המאלל לאכילה וכדו. הד'. וגם בזה יש ב' אופנים או שאח' ננה בפועל מהאיסור עצמו שמתبطل, או שאינו נהנה.

ובהמשך בש"ע [שם] כתוב המחבר שהיתין מתולעים מותר לטחונם וב└בד שירקד את הקמה, ובפ"ח כתוב שגם בזאת ההיתר הוא מפני שאין כונתו לבטל אלא לטחון, אבל בש"ך כתוב מוחתה"ד שטעם ההיתר מפני שהוא רק ספק האם יש תולעים וגם אינו מתכוון, כלומר שעצם זה שאינו מתכוון לבטל אלא לטחון את החיטים אינו טעם מספיק להתר.

וברע"א [קמא סימן ע"ז] כתוב ב' צדדיםabis ביסודו ההיתר של אין כונתו לבטל, או דכל ההיתר של אין כונתו לבטל הוא רק כאשר הוא עושה מעשה של סילוק האיסור כגון בדבש שעצם הפעולה של הבישול מסלק את הנמלים אלא שתוך כדי הבישול והסילוק גם נבעל מוחתעם שליהם בתוך הדבש, וכן יש אומרים שבתහינת הרויים מוחמת הרעש דרך התולעים לברוח שזה בעצמו מעשה סילוק, אבל אם המעשה עצמו מבטל ללא סילוק, גם אין כונתו לבטל אלא לפעולה אחרת, כן נחשב למובלט איסור. - עוד תנאי כתוב הרע"א שככל ההיתר נאמר רק בתערובת כזו שוגם מעורב בה איסור אבל ההיתר לא קיבל את שם האיסור, כלומר חיטים שיש בהם גם תולעים וכן דבש שיש בו תולעים ההיתר הוא היתר והאיסור הוא איסור, אלא שמחמת היותם מעורבים "א" לאכלה, בזאת כאשר הוא מתעסק בהיתר ולא באיסור אין נחשב למובלט איסור, אבל איסור והיתר שנטרבו ומהמת שהאיסור הוא דבר חשוב וכדו לא בטל, מאחר ולא ידוע מיהו האיסור נחשב שיש שם איסור על כל אחד ואחד, ומילא כל פעולה המבטלת מוחתם שנעשה פעולה ביטול בגין האיסור עצמו ואסורה, ולא רק אם טוחן ומרסק את הכל בכת אחית אלא אפילו אם מרסק רק אחד מהם, ואפילו אם באמת כונתו רק לטחון כי זה כל צורת האכילה שלו, נחשב שמתעסק באיסור ואסורה.

ובט"ז כתוב שככל ההיתר של אין כונתו לבטל זה רק אם "א" בענין אחר, אבל אם אפשר בענין אחר, אף"י שאין כונתו לבטל, אסור. ובפר"ת כתוב שאפי"י אם האיסור לבטל הוא دائוריתא, מ"מ בספק איסור לא נאמר דין וזה ואפי"י מדרבן מותר, וכל זה בספק איסור, אבל אם יש עוד ציוף, כגון שאין ודאי שהתולעים יתרנסקו ע"י הטחינה, או שמחמת חום הבישול יברחו החוצה לפני שתימעכו, זה גם לדעת השפ"ד מותר לטחון, לבשל, וכן נראה דעת הרע"א בסימן פ"ד על הש"ך סק"מ ע"ש. ובשפ"ד כתוב שאפי"י אם האיסור לבטל איסור הוא دائורן, מ"מ גם ספק איסור, אסור לבטלו. וכך גם אם לא ודאי שיש שם תולעים אסור לטחון אותם, ובחו"ד [סימן צ"ב ביאורים סק"ה] כתוב שבמקום שכביר איתחזק איסורה, גם אם אין ודאי שיש שם איסור, אסור לבטל, אבל הש"ך סובר [ביסמין קט"ז סק"ח] שספק איסור מותר לבטל, וכך כל שאין ודאי שיש איסור, או שאין ודאי שע"י הפעולה של הטחינה, הריסוק, יתבטל האיסור, מותר לטחון.

ז. ממרה או אבקה שנעשו מחרובים או תאנים, שמוחזקים שיש בהם תולעים.

1. האם מותר לקנותם.
2. האם יש הבדל אם המפעל יודע שיש בהם תולעים, ובבשלהם או טוחן אותם כדי לעשות ממרה למכירה, או שלא יודע.
3. אם זוקק לאבקה או ממרה כזה, האם יכול לבקש מנכרי שייעשה לו זאת זה, או להזמין את זה במפעל שבבעלותו נכרי.
4. האם יכול לקנות ממרה כזו ממפעל שמייצר זאת זה עברו ישראל, או שמייצר את זה עברו נקרים.
5. האם יש מפעל נכרי שמייצר את הממרה או האבקה הניל, האם יש חייב להפוך ולקנות דוקא במפעל שבורר ובודק היבט ומנקה אותם מוחתולעים.
6. וכן אם יש מפעל של יהודי שאין שומר חומץ שמייצר את הממרה וכדו' ללא הכשר, ובורר שהוא מזועד עברו הציבור היהודי, יודע שמלבד ריסוק תולעים אין בו בעית כשרות, האם מותר לקנות את זה.
7. האם יש חילוק בין אם התולעים מעורבים בממרה בצורה שם יתאמזו יוכלו להוציאם, לבין לא ניתן למצוא אותם.
8. האם שונה הדין כאשר היה מעורב דג טמא בין דגים טהורם וניכר, וטחנו את כולם ביחד, ויש ס' כנגד הדג.
הטמא.

[ס"ה, ש"ך סק"ב, רע"א סק"ד, ש"ך סק"א, שפ"ד סימן ק"ג סק"ד, רמ"א סימן ק"ה ס"א, שפ"ד שם סק"ז, ביאור הנרא שם סק"ט, חז"א י"ד ל"ז י"ג].

ז. כל שנעשה ונתקטל בשוגג התירו, וכך אם המפעל שמייצר אינו יודע שבתחינה של החורובים הוא מבטל זהה איסור, מותר לנקות אצלו, אבל אם המפעל יודע ומיציר את זה למכירה, מבואר בשוו"ע [ס"ה] שגם למי שנעשה עבورو אסור. וסבירא בש"ד שגם לומר לעכורים לבטל עבورو אסור, וכך לא יוכל אף אם יבקש מגוי שיטחן עבورو.

אמנם כל זה אם הגוי עושים עבورو, אבל אם המפעל מייצר את זה עבר נכרי שמודר אח"כ לישראל, לאחר ואת פועלות הביטול עשווה הגוי עבר גוי לא עבר ישראל, מותר. [כ"כ בשפ"ד הניל]. גודלה מזו מצד החזו"א [יור"ד ל'ג] שמודר שעשה פועלות ביטול עבר מומרים מאחר והם אוכלים את האיסור גם ללא הביטול, איןנו נהשכ ל לבטל איסור במזיד, ומותר אח"כ לנקות מהם. וסבירא בכיוור הגר"א [שם סק"ט] שכחה"ג אף אם יש לנקות במקום אחר את אותו מוצר בלבד ביל' ביטול, מ"מ יכול לכתהלה לנקות מגוי בצורה שבמגולת, וזאת הנקיה של המאל שובלט בו איסור, איןנו נהשכ כפועלות ביטול איסור לכתהלה, וכך לכתהלה יכול לנקות במפעל של נכרי אף אם יש לנקות מוצר כזה שעשיי ללא תולעים.

ח. בישל תפוא עם קצת מרק עוף.

1. האם יכול לערב את התפוא עם חמאה.
2. האם מותר לו לכתהלה לערב קצת מרק עוף בתפוא שמתכוון לערכו עם חמאה.
3. וכן מי שהסר לו לפני סוכות קצת סך, ויש לו מחלות כאלו שאינם כשרים לטיוך, האם מותר לו לערכם בתוך הסך הכהש.
4. וכן מי שנשארה לו לפני פסה כמהות של כמה שח חמץ, האם מותר לו לערב את זה עם כמה שיכשר לפסה כדי לשומרו לאחרי פסה, או לערב אותו עם מוצרים אחרים ולעשוה ממנו מיני ממתקים וכדו', כדי שייהיו לו לאחר הפסה.
5. האם מותר לו לערב את הקמה במאכלים שבשלם לצורך פסה.
6. וכן מי שיש לו בשר שלא הוכח, ובערו עליו ג' ימים, שכבר א"א להכשו, האם יכול לערכו עם עוד בשר מוכשר כדי שייהיה ס' תננד הדם, ולבשלו.
7. וכן מי שנשאר לו קצת מרק בשורי ורוצה לאכלו מבלי שיצטרך להוכיח אחריו שש שעוט, האם מותר לו לכתהלה לערב את זה עם מרק פרווה כדי שייתבטל בו.
8. מי שקנה תפוחים ונודע שהקל מהם הם של שביעית אחריו זמן הביעור, האם יכול להוסיף להם עוד כמהות תפוחים של היתר כדי שיוכל לבשלם יחד.

[ס"ז, רמ"א, ש"ד סק"ב, שפ"ד סק"א, רע"א סק"ב, וש"ת קמא סימן לח', וסימן ר"ז, בית מאיר, שפ"ד סק"ב, ועיין ט"ז סימן תמז' סק"ה, משב"ז שם, דגל מרובה שם, מ"ב שם סק"ב, ושב"ז שם, משב"ז סימן תרכ"ז סק"ב, יד יהודה סימן ס"ט ארוך סקס"ג, אותן י"ג, ש"ע הגר"ז תמא"ב ס"ה, וקונ"א סק"ג, שע"צ סימן תרכ"ז סק"ז, סימן ק"ט ס"ב, בכורות כ"ג ע"א תוד"ה סבר].

ח. מבואר ברמ"א שאם נתערב החלב במים ויש ס' תננד, ואח"כ נתערב בבשר, מותר. ובש"ד כתוב שמותר אפילו לכתהלה לערכו אח"כ עם בשר, ומ"מ כתוב בשפ"ד] שרק אם כבר נתערב החלב במים מותר לערכו בבשר, אבל אם עדין לא נתערב החלב במים, אסור לערכו במים על דעת לערכו בבשר, וברע"א כתוב שלכאורה היה צריך לחתיר גם לכתהלה לערכו עם מים על דעת לערכו בבשר, דכ"ה שמותר ביורר מס' איןנו מدين ביטול איסור, אלא דלאו דרך בישול הוא, אלא ש"מ מסתימת הפסוקים ממשמע שרק כדי עבד אם כבר נתערב במים מותר לערכו בבשר, אבל הכתה מאיר חולק וסובר של דעת הרמ"א גם אחריו שנתערב החלב במים, אסור לכתהלה לערכו בבשר, ורק אם כבר נתערב מותר.

ומ"מ מבואר בשפ"ד [סק"א] שמותר לפני סוכות לערב סך פסול בתוך סך כשר ולבשלו, וכן לערב חמץ לפני הפסה בתוך מאכל ולבשלו, דמאיחר ובאותה שעה עדין היתר הוא אין עליו שם ביטול איסור כלל. והחילוק ביניהם הוא מפני שהוא גם עכשו שאם איסור עליו לעניין לערכו עם בשר, וכך כל פעולה שנעשה כדי להתייר עט בשער נחשב לביטול איסור. אבל סך וחמץ לפני זמנו אין עליהם שם איסור כלל, וכך איןנו נהשכ כלל לפועלות ביטול איסור, וכן מhabear ברע"א [ש"ת קמא ל'ח] עי"ש היטב. וכן לעניין בשער עליו ג' ימים بلا מליחה, כתוב ברע"א [ש"ת קמא ל'ח] שאסורה לערכו עם עוד בשער כדי שייהיה יותר מס' תננד הדם ולבשלו, מפני שגם עכשו יש עליו שם איסור לעניין אם יפרוש ממקומו, ונחשב

שעכשו מבטל לאיסור זה. וכ"כ הפ"ג בفتיחה להלכות מליחה ואפילו שאין כונתו לבטל הדם אלא לאכול הבשר אף"ה מבטל מיקרי. ובט"ז [סימן תמי"ז סק"ה] כתוב שמותר לבטל חמץ לפני הפסה אפי" כדי לאוכל בפסח, ובמשב"ז [שם], כתוב שرك להרכות על החמצן מותר. ובר"א [קמא ל"ח] כתוב שלא רק להרכות מותר אלא גם לבטל לכתלה מותר, אבל בדגול מרוכבה [שם] כתוב שהמצן גם לפני זמנו שם אישורו עליון, ולכן גם לפני הפסה אסור לבטלו. [ヰסוד המחלוקת הוא בשיטת הרשב"א ושיטת הר"ץ].

אבל היד היהודית [סימן ס'ט ארוק סקס"ג אות י"ג] חולק וסובר שלערב היתר בהיתר כדי להתרו בזמן אישורו באכילה אסור, דנחشب שהפעולה שלו היא להתר את האיסור, אבל אם כבר נתעורר היתר אחר רוקץ להוסיף עליון, או שרווצה לערב היתר בהיתר רק כדי שלא יאסר, כלומר לערב דברים אחרים עם חמץ לפני זמנו אישורו ורק כדי שלא יהול עליון אישור חמץ ולא יאסר לאחר הפסה, בכלל זה אין נחש שבא להתייר האיסור אלא רק בא להציגו כדי שלא יאסר ויפסח, וכל שמתעסק בהצלת היתר בעדו היתר מותר, וכדברי היד היהודית פריש וחילק בשווי"ע הגרא"ז [סימן תמי"ב ס"ה] ע"ש.

ובמ"ב [סימן תמי"ז סק"ב] כתוב שהרבה אחרים אסרו לערכו קודם הפסה כדי להתרו לאכילה בפסח, אבל כדי להשתותו לאחר הפסה מותר, ובשעה"צ [סק"ז] כתוב שהטעם מפני שנראה כמבטל איסור, ובידייעד אם עירכו מותר.

ט. יש לו מצות בשיעור כויתם מצומצם שנדרש למשפחתו כדי לקיים מצות אכילת מצה, ונזכר שלא הפרישו חלה מהמצות.

1. האם יכול להפריש מהמצות עצמן חלה, ולערב את ה challah עם שאר המצאות כדי לבטלה.
2. וכן מי שרואה בחוז"מ סוכות שהסוכה אינה מסוככת דיה, האם יכול לערב בתוכה סכך פסול.
3. וכן מי שרואה להדליק נרות שבת או חנוכה, והשמנן לא מספיק לו, האם יכול לערב בו עם שמן של ערלה.
4. וכן כשייש מהסור באתרוגים וחלק מהאתרגוגים היפים הם של ערלה, האם מותר לערב אותם באתרוגים של היתר כדי שייהיו יותר אתרוגים.

[ש"ך סק"י, שפ"ד סק"א, משב"ז סימן תס' סק"א, ט"ז א"ח סימן תרכ"ז סק"ב, מכ"א שם סק"ג, ומשב"ז סימן תרכ"ז סק"ב].

ט. מבוואר בשווי"ע [תרכ"ז ס"א] שיכול להשפיל ולערב סכך פסול עם סכך כשר, ומשמע שאפי" בתוך המועד יכול לעשותו כן, ובפוסקים נאמרו כמה תירוצים למה אין נחש ש לבטל איסור, ובט"ז ובמג"א [שם] כתבו שמאחר למצאות לאו להנות ניתנו, لكن לצורך מצוה מותר לבטל הכל האיסור הוא להנות מוחbijtol, ואינו נחש בנהנה, ולכן אורה אם הדין של ביטול איסור הוא איסור עשיית פעולות ביטול עצמו ולא התוצאה שימושה בביטול, צrisk ביאור מה המעללה של לאו להנות ניתנו. וכן מי שאינו לו לשיעור הכוית מצה, ורק ע"י שיקח את ה challah שהפריש ויירב בתוכו יהיה לו שיעור, כתוב במ"ב [סימן תס' סק"א] שלדעת הסוברים שביטול איסור מהותי איסור והוא רק דרבנן, לצורך מצוה מותר לבטל, ובדבריו נראה שזה סתום קולא לצורך מצוה. ולענין מי שחסר לו אתרוגים, ויש לו אתרוגים של ערלה, כתוב במ"ב [סימן תרכ"ז סק"ב] שאפי" שמותר לבטל לצורך מצוה, מ"מ האתרוג ישאר איסור באכילה, וא"כ יהיה עליון עדין חיסרון של להם, ולא יוכל לצאת בו ידי חותמו אבל כאן בשפ"ד [סק"א] כתוב שאפי" אם מצאות לא להנות ניתנו, מ"מ גם לצורך מצוה איסור לבטל, דעתו"ז יבוא להתייר גם לאכילה.

י. תרופות, ומוצרים טבעיים למיניהם, שמייצרים רק במבצע של יהודי, ובמרכיבים שלהם יש תערובת איסור פחות מס'.

1. האם מותר להשתמש בהם.
2. וכן מי שנוצר לנקת חרוכים לצורך רפואי, וקשה לו להשיג תחליפים, האם מותר להשתמש בהם. ומה הדין כסקל להציג תחליפים.
3. וכן אולמות גדולים, ישיבות וכדו', שיש טורה מרובה מאוד לבדוק את כל הירקות מתולעים, האם מותר להם לתחון אותם כדי שייתבטלו.
4. וכן מי שעושה יין, ודרכן הענבים שmagim בחכיות שמעורבים בהם הרכה תולעים, זובכים ונמלים, האם צrisk לרוקן את הארגזים ולרחוץ היבט כל אשכול ואשכול, או שאפשר להעכיר את הענבים מהארגזים כמו שהם תחוך החביבות ולזרקם שם היוטב.

[שפ"ד סק"ז, וסק"ט, פ"ת סק"ג, גלון מהרשותא סק"ז, ט"ז סימן פ"ד סק"ד, שפ"ד סימן ק"ה סקמ"ז].

ו. מובואר בשפ"ד [סימן ק"ה סקמ"ז] שכבר ש אין רוח הציבור יכול לעמוד בו מותר לבטל איסור, ובגלון מהרשותא כתוב שਮוכח מהט"ז שגם לדפואה נחשב למובל במוין, ומ"מ עי' עכ"ם מותר. - ובדבר שיש בו טירחא, מובואר במשבץ שטרחא נחשב לא"א בענין אחר, - אלא שבנובוי הביאו בפ"ת [סק"ד] כתוב שכל הדין של אין כונתו לבטל שמותר, זה רק כאשר האיסור כבר מעורב בהיתר אלא שמחמת חסיבותו וכדר' איןו בטל, אבל כשאינו מעורב, גם אם אין כונתו לבטל, אסור לערכ בידים ולבטל אבל בפ"ת שם חולק שגם לערכ בידים כשאין כונתו מותר.

א. חחכו כמה מני ירకות לחתיכות קטנות, ונודע שאחד מהירקות הוא של شبיעית וכבר עבר עליו הביעור, או של החיתר מכירה, והיה כנגדו ס'.

1. עשו מהירקות מרק, ואח"כ הוסיפו למרק עוד מהירקות של شبיעית, ורק בצירוף הירקות האסורים שנפלו תחולת יש ס' כנגד הירקות שהכניסו בפעם השנייה, מה דין הכל.

2. מה הדין אם בירקות ההיתר לבדם יש ס' כנגד כל הירקות של شبיעית שהכניסו בפעם הראשונה, וכן ס' כנגד ירకות השביעית שהכניסו בפעם השנייה, אך אין בהם ס' כנגד כל ירקות השביעית שהכניסו בשתי הפעמים.

3. אם כשייצרפו את ירקות השביעית של שתי הנפilot, הם יהיו הרוב כנגד ההיתר, מה יהיה הדין.

4. ואם אחרי שתנותספו עוד מהירקות של شبיעית, אין בתערובת רוב של ההיתר ואין רוח של איסור.

5. האם יש הבדל בכלל זה בין אם עשו מכל הירקותسلط וכדר', או שהכינו את תערובת הירקות כדי לבשלם, או שכבר בישולם.

6. האם שונות הדין אם בישלו קומפות ונודע שחלק מהפירחות הם של ערלה, והוא ס' כנגדם, ואח"כ הכניסו עוד מהפירחות של ערלה.

7. וכן מי שבישל מרק בשורי ונשפק לתוכו כוס חלב ויש ס' כנגדו, ואחרי שנדוע לו נפל לתוכו שוקולד חלב, וכנגד כוס החלב והשוקולד יחד אין ס', מה הדין. ומה הדין כשהשן בצירוף כוס החלב יש במרק ס' כנגד השוקולד.

8. מה הדין בכלל הכל אם נשפק מהתערובת או המרק וכדר', ועכשיו מסתפק אם אחרי שנפל האיסור היה רוב כנגדו, או שהוא ס' כנגדו.

9. בכל האופנים הנל', האם יש חילוק בין אם ניתנוסף עוד איסור לתערובת או שנחסר ממנה מההיתר. [ט"ז, רמ"א, ש"ד סק"א, שפ"ד שם, ח"ד ביאורים סק"ט, ביאור הגרא"א סקט"ז, חז"א יור"ד כ"ה סק"ד ד"ה וכן, פר"ח סק"א, פר"ת סק"ב].

יא. משמעות הרמ"א שבכל תערובת של איסור והיתר, בין אם נתערכ במינו בין באינו מינו, בין ביבש בין בלח, וכן חלב שנשפק לתרך בשור ואח"כ נשפק עוד קצת חלב, גם אם כשנודע התערובת היה בהיתר שיעור ביטול ורק אח"כ נתנוסף ובצירוף שתיהם אין באיסור שיעור ביטול, האיסור הראשון חוזר וניעור ומctrף לאיסור שנפל אח"כ, וה חוזר ונאנסר.

אבל הש"ך חולק שלפוחות בתערובת של מין במינו יבש ביבש, אם רק אחרי שנודע התערובת נתנוסף עוד מהאיסור, אין חוזר וניעור, ואפשר שגם הרמ"א מודה להזה, ומ"מ להלכה מתיר רק בהפס'ם, ומובואר בשפ"ד ובחו"א [יור"ד כ"ה סק"ד ד"ה וכן] שלදעת הש"ך שתערובת של מין במינו יבש אינו חוזר וניעור, זה אף' באופן שארתי שניתנוסף עוד מהאיסור, האיסור הראשון והשני הם רוב כנגד ההיתר, מ"מ האיסור הראשון מצטרף עם ההיתר לבטל את האיסור השני.

אבל הפר"ח, החוז"א, החולקים, שבאופן שbezצירוף האיסור השני עם הראשון האיסור יהיה יותר מההיתר, ודאי שה חוזר ונאנסר, ובחו"א ביאר טעמו מפני שאחרי שיש רוח איסור נחשב שחזר האיסור להיות ניכר, ולא שייך בזה כלל ביטול, אבל אם בהיתר בלבד יש רוח כנגד האיסור השני, וכן שני האיסורים יהיה מחיצה על מחיצה, בזה דעת הפר"ח, שלא אמרין חוזר וניעור, והכל מותר.

אמנם לדעת הפר"ח לא רק בתערובת של יבש ביבש הדין כן, אלא אף' בתערובת לח בלח מין במינו, כל שלא נתרבה האיסור יותר מההיתר, מותר. וכן מבואר בביואר הגר"א [סקט"ז] שככלו הוא שכל בדאוריותה אמרין חזר וניעור, אבל בדרכן לא אמרין חזר וניעור.

יב. הגעלת כלים ציבורית שפגיעלים בהם גם כלים בן יומן.

1. האם תמיד מועילה בהם הגעללה.
2. וכן מי שעורך שמה באולם שהשתמשו בו תוך מעט לעת במאכליים שאיןם כשרים, האם יועל לו להגעלת את כל הכלים כשעדין הם בני יומן.
3. מה הדין במישבישן מפרק ירקות, ואחד מהירקות היה של שביעית ולא היה ס' כנגדו, ואח"כ העבר קצת מהמרק לתוכו סיר מפרק אחר, והיה ס' כנגדו, ואחרי שנודע לו העבר שוב בטעות עוד מפרק מהסיר הראשוני לסיר השני, ועכשו אין ס' כנגד המפרק שהעביר פעמיים, אבל כנגד הירק של השביעית שבסיר הראשוני יש ס'.
4. וכןسلط פירות שהוא מונח בשบท בתוך קערה, ויצא מין מהפירות ונתעורר לתוך קצת מין שכבר היה בקערה מלפני שבת, ובמישך השבת ניתווסף עוד מין עד שיש כבר מה חדש יותר מהכמות שהייתה לפני שבת, האם מותר לו לאכול את המין.
5. וכן מי שהכנס בערב שבת צינור מים של המזון לתוך קערה עם קצת מים, ובמישך השבת ניתווסף מים מהמזון יותר מהמים שהיו בקערה בערב שבת, האם מותר להשתמש בהם בשבת.
6. וכן תרגנולת שנטרפה בשעת השחיטה ונתערבה באחרות, האם אחורי שמרטו מהם את הנוצות וחתכו אותם להתיוכות חוזרת להיאסר.
7. וכן ביצה שנולדה ביום שבתו אורה ועירכו אותה עם כמה ביצים אחרות, ועשו מהם תבשיל גם אם ישאר קצת עד אחורי יו"ט לא יתקלקל, האם חוזרת להיאסר.
[משנ"ב סימן תנ"ב סק"ג, חז"א יור"ד סימן י"ח סק"א-ב, יד יהודה סימן צ"ב אורך סק"ב ד"ה ולענ"ד, שו"ע או"ח סימן ש"כ ס"ב, משב"ז שם סק"ג, פלייתי סימן ק"ב סק"ח, ועיין נובי יור"ד תנינא סימן נ"ד, סימן ק"א ס"ג].

יב. מי שפגיעיל כמוות של כלים אסורים כשהם עדין ב", באופן שיש לחוש שאין בהם ס' כנגד כל הכלים שהגעילו, לא מהני הגעללה דהאיסור חוזרת וניעור. [כמבואר במ"ב תנ"ב סק"ג]

אמנם זה רק באופן שכאשר נצרכ' את מה שנפלט מהאיסור עצמו שבלו בכל הכלים אין מי ההגעללה ס' למורת שלא הגעילו את הכלים בכת אחת אמרין חוזרת וניעור, אבל אם כנגד האיסור עצמו יש ס' ורוק כנגד מה שנעשה חנ"ג אין ס', וכגון מפרק שהתחבש עם ירקות של שביעית ולא היה ס' כנגד הירקות, והעבירה פעמיים מהמרק לתוכו מפרק אחר, וכגンド החלק של האיסור המעורב יהשית בתוך אותו כמות מפרק שהעביר פעמיים לקדורה השנייה יש ס', אלא שמאחר והמרק שבקדרה הראשונה נהיה חנ"ג וכולו נהיה איסור, כנגד כל המפרק ביחד שהעביר פעמיים אין ס', ורוק כנגד כל מה שהעביר כל פעם בפני עצמו יש ס', וזה מבואר בחוזא [יור"ד סימן י"ח סק"א-ב], וביד יהודה סימן צ"ב אורך סק"ב ד"ה ולענ"ד] שכל כנגד האיסור עצמו יש ס', ורוק כנגד החנ"ג עצמו אין ס', לא אמרין חוזרת וניעור.

ובכן לענין שבת שאמרין במשקין שזבו קמא ביטל, וכל מה שזב לתוך ההיתר ניתר, מבואר במשב"ז [או"ח סימן ש"כ סק"כ סק"ג] ובפליתוי [סימן ק"ב סק"ח] שאמרין חוזרת וניעור, וכל שאח"כ יתרבה מהמין שזב בשבת עד שלא יהיה ס' כנגדו חוזרת ליאסר. [עיין נובי תנינא נ"ד]. וא"כ ה"ה מים של מזגן שיצאו ביריש לתוך דלי מים, אם נתרבה לו יותר מס' הכל נאסר. אבל תרגנולת שנטרפה בשחיטה ובטעות התערבה בתוך תרגנולות אחרות של היתר ונודע לכך ונתקטל, ואח"כ המשיכו וניקו את כלם מהנוצות והכשרו אותם וחתכו להתיוכות, אפילו שחזר האיסור וניהה חזריל, לא אמרין בזה חוזרת וניעור [כמבואר בסימן ק"א ס"ג].

וכן לעניין דשל"ם כגון ביצה שנולדה ביו"ט ופתחו אותה כבר עם ביצים אחרים בי"ט, מאחר ואם תשאר כך תתקלקל ולא חשב שיל"ם, יש לדון באופן שאח"כ עשו מהם תבשיל שכבר לא יתקלקל, האם חוזר ליאסר עד לאחר השבת מצד של"ם, ובמנח"ש [ביצה ג' ע"א] כתוב שפשות שאין חוזר ליאסר.

יג. **בישלו בקדורה מעט ירקות או פירות של שביעית, ערלה וכדו.**

1. ידעו שיש בקדורה את הבלתיות של האיסור, ובישלו בה אח"כ מאכל של היתר שיש בו ס' כנגד הבלתיות, מה דיננו.

2. האם יש הבדל בין אם יש לו קדרה אחרת או שאין לו, או שיש לו עכשו איפה להגעל את הקדרה, לבין אין לו.

3. האם שונה הדין באופן שבישלו בקדורה שמן או יין של שביעית, ורוצחה לבשל בה עצשוبشر, שהשמן והיין נוחנים בו טעם פגום.

4. האם יכול לבשל בקדורה מעט חמומי ניקוי שיפגמו את הבלתיות של איסור כדי שיוכל לבשל בה אח"כ מיד.

5. וכן מי שרצו לאכול מאכל אסור, האם יכול לפוגמו, לפחות יהיה ראוי לאכילה, ולהוציאו ולהזוזו לעירב בו דברים שישביחו אותו. או להילופין לבשלו עם מאכלים שבהם האיסור יתן טעם פגום ולעשות בהם כנ"ל.

6. וכן מי שטין קציצות בשר ונזכר באמצעות שמחבת היא חלבית ואינה בת יומה, האם צריך להפסיק מיד את הטיגון, או להעביר את הקציצות למחבת אחרת.

[שפ"ד סק"ז, שו"ת מהרי"ל דיסקין קונ"א קכ"ט, ט"ז סקט"ז, משב"ז שם, משב"ז סימן פ"ד סק"ג, רע"א סימן ק"ג סק"ד, שפ"ד שם סק"ז, ט"ז סימן קל"ז סק"ז, רע"א לקמן ק"ג סק"ה].

יג. לבשל מאכל בקדורה שבולע בו איסור, ואפי' אם יש בו רק בליעות של אינו בי, נחשב למבטל איסור, ואם עשה כן בمزיד, או שאפשר בעניין אחר לנאר המאכל, [כ"כ בשפ"ד סק"ז]. אלא שבשותה מהרי"ל דיסקין הקשה, שמאחר ואין לו כל תועלת בביטול של הבלתיות שבתוכה הקדרה, אינו נחשב שננה מהאיסור, וא"כ אין סיבה לאיסור את המאכל שההaskell בקדורה, וכותב אפשר שמאחר ובישל על דעתך נחשב לאחשי", ואיסור

וכיל זה אם יש לו אפשרות להשתמש בקדורה אחרת, אבל אם אין לו אפשרות אחרת, וכל מטרת השימוש שלו הוא רק כי צריך קדרה לבשל, באופן שיש ודאי במה שמתבשל ס' כנגד האיסור הבלתי, כגון ביצה ניתז רוק קצת מן איסור וכדו' על הקדרה, מותר לכתלה לבשל בקדורה [כמובואר במשב"ז סקט"ז].

ואפי' לפגום אח"כ מבואר בשפ"ד [סימן צ"ה סקכ"א] שדינו ככל כל שבולע בו איסור אינו בי, שלכתלה אסור להשתמש בו, דגordinatio אטו בי, אבל ברע"א שם חולק שرك באינו בי גרו אטו בי, אבל אם פגומו את האיסור שבולע בסיר, מותר להשתמש בו, דלא שיק לגזר אטו בי.

וביותר שאפי' לחתת איסור ולקלקל אותו לגמרי עד שיפגם מאכילה כדי להתיירא באכילה, איסור, [כמובואר במשב"ז סימן פ"ד סקכ"ג], וכן לעירב מאכל אסור בתוך מאכל שההaskell, באופן שודאי שהאיסור יפגום את המאכל, ג"כ איסור. [כמובואר במשב"ז סקט"ז].

ואפי' אם בלולע בסיר רק איסור דרבנן, כגון שבישלו בו ירקות של שביעית, ג"כ אסור להשתמש בו אפי' אחרי שכבר עבר מעלי'ע [כמובואר במשב"ז סקט"ז, דילא כת_hatז סימן קל"ז סק"ז]. וכן אם רק מסתפק אם בשלו בסיר בשר לא כשר, או פירות של ערלה וכדו', וכבר עבר מעלי'ע, ג"כ אסור להשתמש בו [כמובואר ברע"א סימן ק"ג סק"ה].

יד. **אולם שמחות, ישבות, מסעדה, שניתנו על הקדרה הבשראת שלחם קצת חלב.**

1. האם מותר להם להמשיך להשתמש בקדורה לבשתי.

2. וכן משפחה גדולה שנלשת קצת מהמרק או מהטשולנט הבשריים, על הפלטה של שבת מתחת לדוד של המים,

האם יכולים בשבת הבאה להשתמש במים מحدود לкопפה עם חלב, מטרנה, וכדו'.

3. האם יש חילוק אם רוצה להשתמש בקדורה של האולם תוך מעת לעת, או רק אחר מעת לעת.
4. וכן מי שניתזה לו טיפה של חלב רותח ע"ג מכתה طفلון גדול בשרי רותח, שא"א להגעליו, האם יכול להשתמש בו.
5. מה הדין אם ל乾坤 מגמ"ח של סירים גדולים, או סירים קטנים, מיוחדים לשםחות, ובבעל הגמ"ח אומר לו שבבישול הקודם ניתזו על הסיר קצת שמן של שביעית שעבר עליו הביעור.
6. האם שונה הוזן באופן שבסימוש הראשון ניתזו עליו יין של ערלה וכדו', והוא יתן טעם פגום במאכל שאמור לבשל בבישול השני.
7. בכל האופנים הניל', כשרוקנו את הקדרה מהמאכל שבה רק אחורי שנצטנן, או בעודו רותח, האם מותר לבשל בה שוב או רק להאניס בה מרק קר שישחה בה יותר ממעט לעת.
[ס"ז, ט"ז סקט"ז, משב"ז שם, ש"ד סקכ"ג, שפ"ד שם, חכמ"א נ"ב, י', בינת אדם מ"א, ח"ד חידושים סק"ח, בית מאיר, יד יהודה קצר ל'ז].

יד. דעת המחבר שככל שתתשמיiso בשפע ולא יבוא לידי איסור, גם כאשר יש בו בליעות של איסור, מותר להשתמש בכלי להיתר, אבל הט"ז והש"ך חולקים ע"ז, ולדעת הט"ז גם בכלי גדול שלולים יש ס' כנגד הטיפות איסור שניתזו עליו, אם ניתזו עליו יין איסור דאוריתא, רק בנסיבות שהבליעות שבפני הקדרה כבר איןם ב"י שפוגמים את המאכל מותר להשתמש בהם לתתמייש בשפע. אבל במ"ג חולק, שם בלוע בקדורה דאוריתא כוהה שבמהותו אין פוגם את המאכל, אלא שכלי הסיכה שהוא נטוף זה כי הוא כבר איןנו ב"י, זהה אפי' שללולים יש ס' כנגדו, אסור. אבל אם נבלע בקדורה איסור כזה שמצד עצמו פוגם את המאכל שמתבשל בכלי, אפי' אם האיסור נבלע בכלי קטן שלפעמים אין ס' כנגדו, מותר להשתמש בו באופן שודאי יהיה ס' כנגדו¹.
 ובבנין אדם כתב, לעניין דוד של שבת שגלש תחתיו קצת מהטהשולט, שהשתמש כדוד בשבת הבא לא הגעה לקפה עם חלב, מאחר וללולים תשמיiso בשפע וזה רק ספק האם הטיפת חלב נכנסה לבפנים, אפי' שהיא נ"ט לכתהלה שאסור, זהה אפשר לזרף דעת הסוברים שתתמיישו בשפע מותר לכתהלה.

¹ ובאופן שאין ס' כנגדו אבל ודאי>Ifוגם על המאכלים כתב באגרור"מ הניל' שלכו"ע לא מהני.